

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 โครงการของโรงเรียนประจำตำบล
- 2.2 แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนดีประจำตำบล
- 2.3 การนิเทศ ติดตามและประเมินการดำเนินงานโรงเรียนดีประจำตำบล
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ
- 2.5 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 โครงการโรงเรียนดีประจำตำบล

โครงการโรงเรียนดีประจำตำบลถิ่นกำเนิดขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเด็กในชนบทท้องถิ่น ให้มีโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน มีการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและประชาชนทุกภาคส่วนในชุมชน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนดีประจำตำบลมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาการศึกษาโดยการร่วมพัฒนา หรือระบบพี่เลี้ยงสร้างความอบอุ่นมั่นใจด้วยความเป็นกัลยาณมิตร จากโรงเรียนพี่เลี้ยงและคณะนิเทศทีมเคลื่อนที่เร็ว (Roving Team) จากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคและทีมงานการเป็นเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมซึ่งกระบวนการทั้งหมดมีเป้าหมายสุดท้ายที่โรงเรียนดีประจำตำบลทุกโรงเรียนจะเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงดี มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าค่าเฉลี่ยนักเรียนอ่านคล่อง เขียนคล่อง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเป็นไทย รักงานอาชีพและมีสุขภาพสุขภาพจิตที่ดี (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ , 2554)

2.1.1 ความเป็นมาขอโรงเรียนดีประจำตำบล

การจัดตั้งโรงเรียนดีประจำตำบลเป็นการริเริ่มจากแนวคิดของนายชินวรณ์ บุญเกียรติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ได้กำหนดโรงเรียนเป้าหมายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละ 1 โรงเรียน (1 ตำบล 1 โรงเรียน) รวม 182 โรงเรียน (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) เพื่อเป็นโรงเรียนดีต้นแบบระดับตำบล โดนกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรม ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ , 2554, น. 80 – 83)

2.1.1.1 จัด กิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนอย่างเข้ม โดยเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น เป็นทักษะพื้นฐาน ของนักเรียนทุกคน การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง และเน้นการคิดวิเคราะห์ด้วยการเรียน แบบโครงการ (Project-Based Learning) หรือการเรียนโดยการแก้ปัญหา (Problem-Based Learning)

2.1.1.2 พัฒนาปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนา จัดกาสื่อวัสดุอุปกรณ์ และจัด สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่มี ประสิทธิภาพ จึงจัดหาคอมพิวเตอร์ 1 เครื่องต่อนักเรียน 10 คน จัดห้องสมุด 3D มีสระว่ายน้ำ หรือศูนย์กีฬา (Sport Complex) นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ดนตรี กีฬาและศิลปะ

2.1.1.3 บริหารจัดการบุคลากรครูและผู้บริหารโรงเรียนดีคั้นแบบระดับตำบลอย่าง เหมาะสม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.1.1.4 จัดเครือข่ายกับโรงเรียนอื่นๆ เพื่อความร่วมมือและช่วยเหลือกันทางวิชาการ เพื่อทำให้เกิดระบบการใช้ทรัพยากรร่วมกันให้ได้มากที่สุด

2.1.1.5 เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนดูแลนักเรียนและการส่งเสริมความร่วมมือ ของเครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรภาครัฐและเอกชน เช่น สสวท สถานประกอบการ เป็นต้น

2.1.1.6 ดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เห็นถึง ความก้าวหน้าของการพัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน

- 1) เป็นโรงเรียนที่สอนระดับประถมศึกษา หรือโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา หรือโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับตำบล
- 2) โรงเรียนมีบริเวณพื้นที่กว้างขวาง เพียงพอต่อการจัดหรือพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการ
- 3) ผู้บริหารโรงเรียนมีความมุ่งมั่นและมีศักยภาพอย่างสูงในการบริหารโรงเรียน แบบมีส่วนร่วม
- 4) โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมสะดวกและเป็นศูนย์กลางระหว่าง โรงเรียนด้วยกันและระหว่างชุมชน
- 5) โรงเรียนมีพื้นฐานความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนนโยบายพัฒนาโรงเรียนดีประจำ ตำบลถือเป็นการดำเนินงานที่สามารถสะท้อนหลักการของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง อย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ เน้นการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษา ด้านโอกาสของนักเรียนใน เขตชนบทในการได้เข้าโรงเรียนคุณภาพ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, น. 15)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2553, น. 15-28) ได้นำเสนอรายละเอียดของโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาโรงเรียนชนบทระดับตำบลให้เป็น “โรงเรียนคุณภาพ” มีความพร้อมและความเข้มแข็งทั้งทางด้านวิชาการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาสุขภาพอนามัย การเรียนรู้อาชีพ และกิจกรรมบริการชุมชนอย่างมีคุณภาพ
2. เพื่อเพิ่มโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับนักเรียนในท้องถิ่นชนบท
3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นำไปสู่ความเข้มแข็งของโรงเรียนและรองรับการกระจายอำนาจ

2.1.2 ภาพลักษณ์ของโรงเรียนดีประจำตำบล

โรงเรียนดีประจำตำบลต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นโรงเรียนคุณภาพของชุมชนโดยกำหนดคุณลักษณะ หรือ “ภาพลักษณ์” ของโรงเรียน ดังนี้

2.1.2.1 เป็น “โรงเรียนคุณภาพ” ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนมีความเข้มแข็งทางวิชาการและการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับสูง ไม่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศใน 5 กลุ่มสาระหลัก ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2) นักเรียนมีความเป็นเลิศ เช่น ด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ และด้านเทคโนโลยี

2.1.2.2 เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมด้านกายภาพ สะอาด ร่มรื่น และปลอดภัย

2.1.2.3 เป็นโรงเรียน “ทำมาหากิน” ที่เน้นการพัฒนาพื้นฐานด้านอาชีพและการมีรายได้

2.1.2.4 เป็น “โรงเรียนของชุมชน” ที่มีความร่วมมือกับท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางเรียนรู้ให้บริหารแก่ชุมชน และโรงเรียนอื่น ๆ

2.1.3 เป้าหมายภารกิจสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล

ปีงบประมาณ 2553 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาละ 1 โรง (ยกเว้น กรุงเทพมหานคร) รวม 182 โรง

ปีงบประมาณ 2554 ประชาคมร่วมคัดเลือกโรงเรียน 1 โรง 1 ตำบล รวมประมาณ 7,000 ตำบล (โดยจะคัดเลือก 1,000 ตำบลเป็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ 2554 และพัฒนาโรงเรียนที่เหลือในปีต่อ ๆ ไป)

2.1.4 ภารกิจสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล

2.1.4.1 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ด้านวิชาการพื้นฐานอาชีพ ดนตรี กีฬา ศิลปะและเทคโนโลยี

- 2.1.4.2 ปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอย่างมี
ประสิทธิภาพ
- 2.1.4.3 ปรับภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมให้สะอาด ร่มรื่น และปลอดภัย
- 2.1.4.4 จัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างเข้มแข็ง
- 2.1.4.5 บริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชน และท้องถิ่น
- 2.1.4.6 พัฒนาครูและบุคลากรตามแผนพัฒนารายบุคคล (ID-Plan)
- 2.1.4.7 สร้างความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 2.1.4.8 พัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน และให้บริการชุมชน
- 1) การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ เพื่อมุ่งสู่ภาพความสำเร็จ
ที่ต้องการจึงกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด เป็นแนวทางสำหรับการเทียบเคียงผลการปฏิบัติงาน
ของโรงเรียน ดังนี้
- 1.1) โรงเรียนคุณภาพ
- (1) ด้านนักเรียน
- (1.1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
- (1.2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะผู้เรียน
- (1.3) พื้นฐานทางอาชีพ และการมีรายได้ระหว่างเรียน
- (1.4) ความเป็นเลิศด้าน ดนตรี กีฬา ศิลปะ และด้านเทคโนโลยี
- (2) ด้านครูและบุคลากร
- (2.1) ผู้บริหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง
- (2.2) ครูมีคุณภาพ และเพียงพอ
- (3) ด้านโรงเรียน
- (3.1) สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ให้บริการ
แก่ชุมชนและโรงเรียนอื่น ๆ
- (3.2) เป็นโรงเรียน 3 D (Democracy / Decency / Drugs Free)
- 1.2) ประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วม
- (1) โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ให้บริการ
- (2) ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ตารางที่ 2.1

การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล

ภาพความสำเร็จ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
1. โรงเรียนคุณภาพ ด้านนักเรียน		
1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียน	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการประเมินระดับชาติ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก 2. นักเรียนมีความรู้และทักษะด้านภาษาอังกฤษหรือภาษาที่สองตามความถนัดและความสนใจ	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ในชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ภายใน 3 ปีการศึกษา หลังจากเป็นโรงเรียนดีประจำตำบล 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ในชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 55 ในปีการศึกษา 2561 3. นักเรียนชั้น ป. 3 ขึ้นไปอ่านคล่องเขียนคล่องทุกคนใน 2 ปี การศึกษา หลังเป็นโรงเรียนดีประจำตำบล 4. นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 สามารถใช้ภาษาที่สองเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันอย่างง่าย ๆ ได้
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์	1. ผ่านการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรและบนพื้นฐานของความเป็นไทย 2. ผ่านการประเมินมาตรฐานคุณภาพภายนอก 3. มีความกตัญญูทศเวที สุภาพ ยิ้มไหว้ ทักทาย สะอาด มารยาทดี และศรัทธาในสัมมาชีพ	1. นักเรียนผ่านการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักสูตรสถานศึกษาร้อยละ 100 2. นักเรียนผ่านการประเมินมาตรฐานคุณภาพภายนอกไม่น้อยกว่าระดับดี 3. นักเรียนมีความกตัญญูทศเวที สุภาพ ยิ้มไหว้ ทักทาย สะอาด มารยาทดี และศรัทธาในสัมมาชีพ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ภาพความสำเร็จ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
3. พื้นฐานทางอาชีพ และมีรายได้ระหว่างเรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สอนงานอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ 2. ผลงานนักเรียน ผลิตภัณฑ์หรืองานบริการที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถจำหน่ายให้บริหารเกิดรายได้ระหว่างเรียน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้งานอาชีพ และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้เมื่อจบการศึกษาไป อย่างน้อย 1 อาชีพ 2. นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50
4. ความเป็นเลิศด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ และเทคโนโลยี	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนมีความสามารถและทักษะด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ 2. นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนมีความสามารถและทักษะที่เป็นเลิศในด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ ด้านละไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 2. นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
ด้านครูและบุคลากร		
5. ผู้บริหารเป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง	<ol style="list-style-type: none"> 1. บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมใช้วงจรคุณภาพ (PDCA) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้บริหารทุกคน
6. ครูมีคุณภาพ และเพียงพอ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีครูเพียงพอตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด 2. ครูพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 3. ครูมีจรรยาบรรณวิชาชีพ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนมีครูเพียงพอตามเกณฑ์ที่ ก.ค.ศ. กำหนด 2. ครูทุกคนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง/ภาคเรียน
ด้านโรงเรียน		
7. สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัยเป็นศูนย์ กลางการเรียนรู้ ให้บริการแก่ชุมชน และโรงเรียนอื่น ๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนมีอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องปฏิบัติการ สื่อ และวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอและมีระบบการใช้อย่างคุ้มค่า 2. โรงเรียนสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย (Clean Green Safe) 3. โรงเรียนมีวัฒนธรรมองค์กร ที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การทำงานและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 	<ol style="list-style-type: none"> 1. โรงเรียนมีอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องปฏิบัติการ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ มีระบบการใช้อย่างคุ้มค่า สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย (Clean Green Safe) มีวัฒนธรรมองค์กรที่สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เอื้อต่อการเรียนรู้ออกกำลังกายและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นศูนย์บริการชุมชนที่ที่มีคุณภาพเพียงพอ 2. โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน อย่างสม่ำเสมอ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ภาพความสำเร็จ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
		3. โรงเรียนมีผลิตภัณฑ์ของโรงเรียน (OSOP) อย่างน้อย 1 ผลิตภัณฑ์
	4. โรงเรียนเป็นศูนย์บริการ ชุมชนที่มีคุณภาพ บริการด้าน อาคารสถานที่ บริการด้าน วิชาการแหล่งถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน	
	5. โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมใน ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	
	5.1 โรงเรียนสร้างผลิตภัณฑ์	
	1 โรงเรียน 1 ผลิตภัณฑ์ (OSOP)	
8. เป็นโรงเรียน 3 D (Democracy / Decency / Drug Free)	1. นักเรียนมีวิถีชีวิต ประชาธิปไตยอย่างเข้มแข็ง เป็นอาสาสมัครด้าน ประชาธิปไตยต่อต้านการสิทธิ ขายเสียงและรังเกียจการทุจริต ปฏิบัติหน้าที่ของตน รวมทั้ง รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเอง และเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น	1. นักเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 90
	2. รักความเป็นไทย	1. นักเรียนร้อยละ 100
	3. นักเรียนไม่มีปัญหา สิ่งเสพติด	
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ		
9. โรงเรียนเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ ให้บริการแก่ชุมชน และโรงเรียนอื่น ๆ	1. ใช้ทรัพยากรการบริหารของ โรงเรียนร่วมกันในการจัด กิจกรรมของชุมชนและ โรงเรียนอื่น	1. ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ ระดับ มากไม่น้อยกว่าร้อยละ 90
	2. มีห้องสมุดที่มีคุณภาพ สำหรับให้บริการแก่ชุมชน	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ภาพความสำเร็จ	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
	3. มีห้องคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตที่ทันสมัยสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้	
	4. มีศูนย์กีฬาที่ชุมชนสามารถมาใช้ประโยชน์ได้	
การมีส่วนร่วม		
10. ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	1. โรงเรียนทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) มาจัดทำแผนพัฒนาฯ และนำแผนสู่ปฏิบัติร่วมกับชุมชน	1. ทุกโรงเรียน

2.1.5 การพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบลได้ปรับปรุงมาตรฐานและคุณภาพโรงเรียนในชนบทโดยจัดโครงการนำร่อง 182 โรงเรียน ใช้งบประมาณ 1,700 ล้านบาท และขยายผลเป็นจำนวน 1,000 โรงเรียน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 งบประมาณ 2,200 ล้านบาท และจะขยายเป็น 7,000 โรงเรียน ในปีงบประมาณ 2557 นอกจากนี้ได้กำหนดเป้าหมายในปี พ.ศ. 2553-2554 เป็นช่วง 4 เดือน 7 เป้าหมายและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ 777 เพื่อขับเคลื่อน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554, น. 83-84) ดังนี้

2.1.5.1 4 เดือนแรก (ก.ย.-ธ.ค. 53) มีเป้าหมาย 7 ประการ คือ

- 1) มีแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน เชื่อมั่นว่าทำได้จริง
- 2) มีเป้าหมายพัฒนานักเรียนที่ทุกคนเข้าใจถูกต้องตรงกัน
- 3) มีความสะอาดทุกแห่งที่เกิดจากจิตสำนึกของนักเรียน
- 4) มีบริเวณโดยรอบ ร่มรื่น สวยงามด้วยร่มเงาธรรมชาติ
- 5) มีบรรยากาศอบอุ่นเหมือนบ้านสี่ส้านสดใส
- 6) มีความปลอดภัย ปลอดภัยสารพิษ
- 7) เปิดโอกาสให้ อปท. มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและพัฒนา

2.1.5.5 4 เดือนที่สอง (ม.ค.-เม.ย. 54) พัฒนา 7 ประการ คือ

- 1) มีห้องสมุด 3D มีการจัดกิจกรรมรักการอ่าน นักเรียนได้ใช้ห้องสมุดทุกคน
- 2) มีห้องปฏิบัติการภาษา วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ ได้ใช้งานอย่างคุ้มค่า
- 3) มีศูนย์การเรียนรู้ฐานอาชีพที่ครบวงจร สร้างอาชีพ ทหารายได้ระหว่างเรียน
- 4) เป็นศูนย์กีฬาชุมชนครบวงจร มีสนามกีฬา มีกิจกรรมและการดูแลรักษา

- 5) มีห้องสุขานักเรียนที่สะอาด เพียงพอ ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ
- 6) ครูใช้แหล่งเรียนรู้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้สื่อเทคโนโลยีทันสมัยใน

การสอน

- 7) ผู้บริหารเป็นที่ยอมรับในการเป็นนักพัฒนาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง
- 2.1.5.6 4 เดือนที่สาม (พ.ค.-ส.ค. 54) 7 ประการสุดท้าย คือ
- 1) มีจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น (ชื่อเสียงดี)
 - 2) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเดิม ค่าเฉลี่ย สพฐ (ไฝรู้)
 - 3) อ่านคล่อง เขียนคล่อง ตั้งแต่ชั้น ป.2 ขึ้นไป (ไฝเรียน)
 - 4) มีความซื่อสัตย์ สุจริต (ไฝดี)
 - 5) มีวินัย ยิ้มไหว้ทักทายกัน (มีความเป็นไทย)
 - 6) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี (สุขภาพดี)
 - 7) ใช้ ICT ได้ รักษานาอาชีพ (รักษานาอาชีพ)

2.2 แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนดีประจำตำบล

เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพโรงเรียนดีประจำตำบล บรรลุวัตถุประสงค์ และภาพความสำเร็จที่กำหนด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดบทบาท หน้าที่และแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานในแต่ละระดับ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะส่งผลให้โรงเรียนดีประจำตำบลประสบผลสำเร็จ คือ ผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ แต่ละระดับในฐานะผู้นำขององค์กรเพื่อผลักดันให้เกิดความสำเร็จเป็นโรงเรียนดี มีคุณภาพตามภาพความสำเร็จ จึงได้เสนอแนะบทบาท และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ , 2554, น. 29-49)

2.2.1. บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรสนับสนุนในการดำเนินการตามโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล เพื่อให้เกิดการพัฒนาความพร้อม ความเข้มแข็งของโรงเรียนให้สามารถบริการการศึกษาแก่นักเรียนอย่างมีคุณภาพ จึงมีบทบาทหน้าที่ดำเนินการ ดังนี้

2.2.1.1 ด้านการบริหารจัดการ

- 1) กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงาน แผนปฏิบัติงาน ตัวชี้วัดความสำเร็จและปฏิทินการดำเนินงาน โดยจัดทำโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรี เพื่อขอความเห็นชอบและอนุมัติงบประมาณสนับสนุน

2) จัดหาแนวทางการคัดเลือกโรงเรียนดีประจำตำบล แจงให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนดีประจำตำบล ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด โดเน้นการทำ “ประชาคม” ที่ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

3) การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้รับผิดชอบโครงการจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เกี่ยวกับโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล และการจัดทำรายละเอียดการเสนอขอตั้งงบประมาณประจำงวดของโรงเรียนดีประจำตำบล

4) ตั้งคณะทำงานพิจารณาจัดลำดับโรงเรียนดีประจำตำบล ที่จะได้รับการพัฒนาเรียงลำดับตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพิจารณาจัดสรรงบประมาณตามเกณฑ์

5) จัดหาคู่มือการดำเนินงานโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล ตลอดจนการประชาสัมพันธ์โครงการ

6) กำหนดกรอบและแนวทางการติดตาม ประเมินผลและการจัดทำรายงานและการประกาศเกียรติคุณ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับโรงเรียนดีประจำตำบลที่มีผลงานดีเด่น

2.2.1.2 ด้านการเรียนรู้

- 1) ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) สนับสนุนการทำสื่อและนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูและนักเรียน
- 3) พัฒนาครูทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง
- 4) ส่งเสริมการวิจัย และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนดีประจำตำบล

2.2.1.3 ด้านการมีส่วนร่วม

1) ประสานองค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการขอความร่วมมือเพื่อการสนับสนุนทรัพยากรและบุคลากรโรงเรียนดีประจำตำบล

2) จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับกระทรวงมหาดไทย ในการสนับสนุนโรงเรียนดีประจำตำบล ดูแลและส่งเสริมความร่วมมือของเครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรภาครัฐและเอกชน

2.2.1.4 ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

1) กำหนดให้โรงเรียนดีประจำตำบล จัดทำผังเต็มรูปแบบโรงเรียนดีประจำตำบล เพื่อการรับรองการเพิ่มขึ้นของนักเรียน

2) กำหนดให้โรงเรียนดีประจำตำบล จัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้มีบรรยากาศน่าอยู่ น่าเรียน เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

2.2.2 บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานให้กับโรงเรียนตีประจำตำบล ให้สามารถบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีบทบาทหน้าที่ดำเนินการ ดังนี้

2.2.2.1 ด้านการบริหารจัดการ

- 1) ศึกษาโครงการกรอบแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนตีประจำตำบลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) คัดเลือกโรงเรียนเข้าโครงการตามกรอบแนวทางและเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดโดยผ่านความเห็นชอบจากภาคีเครือข่าย
- 3) แจกจ่ายจัดสรรงบประมาณและร่วมกับโรงเรียนในการวางแผน และจัดทำรายละเอียดการใช้งบประมาณ
- 4) ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนตีประจำตำบลและคณะทำงานทั้งระดับเขตพื้นที่และระดับตำบล และร่วมดำเนินการกับโรงเรียนและภาคีเครือข่ายจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการโรงเรียนตีประจำตำบล
- 5) จัดกระบวนการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน และครู อย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ
 - * สรรหา บรรจุ แต่งตั้งหรือพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีความมุ่งมั่น และมีศักยภาพสูง
 - * สรรหา บรรจุ แต่งตั้ง โยกย้ายครูให้ตรงกับความขาดแคลนและความต้องการวิชาเอกของโรงเรียนโดยเฉพาะครูภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษาหรือพัฒนาครูที่สอนไม่ตรงกับวิชาเอก
- 6) พัฒนาครูทุกคนและผู้บริหารให้มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้ในการเรียนการสอน
- 7) นิเทศ ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง
- 8) ประเมินโรงเรียนให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของโครงการโรงเรียนตีประจำตำบล
- 9) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.10 ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของโรงเรียนทางวิทยุ โทรทัศน์ แผ่นพับ วารสาร ผ่านทาง website

2.2.2.2 ด้านการเรียนรู้

- 1) ส่งเสริม สนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น

- 2) พัฒนาครูให้มีความสามารถในกระบวนการจัดการเรียนรู้
- 3) สร้างเครือข่ายโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนในเครือข่ายร่วมมือ ช่วยเหลือกันในด้านวิชาการและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ
- 4) ส่งเสริม สนับสนุนการบริการทางด้านวิชาการให้กับโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เช่น การนำนักเรียนมาเรียนรวม การจัดครูเคลื่อนที่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียน
- 5) ส่งเสริมความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างโรงเรียนตีประจำตำบล โรงเรียนในฝัน โรงเรียนสู่มาตรฐานสากล การศึกษานอกระบบ ตามอัธยาศัยและสถาบันอุดมศึกษา
- 6) ส่งเสริม ประสานให้มีการแลกเปลี่ยนนักเรียนและบุคลากรทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อการพัฒนาทางวิชาการ

2.2.2.3 ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

- 1) ส่งเสริมให้โรงเรียนตีประจำตำบล พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ บรรยากาศสิ่งแวดล้อม ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน
- 2) แจ้งการจัดสรรและแจ้งอนุมัติงบประมาณประจำงวด ปรับปรุงภูมิทัศน์ และปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบ และสิ่งก่อสร้าง

2.2.2.4 ด้านการมีส่วนร่วม

- 1) ร่วมกับโรงเรียนตีประจำตำบล ให้ความรู้ความเข้าใจต่อภาคีเครือข่ายในเรื่องของความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงานสภาพความสำเร็จ ให้ภาคีเครือข่ายเห็นความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน
- 2) สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน ร่วมลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับโรงเรียนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนโรงเรียนและการระดมทรัพยากร
- 3) ประสานหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ เช่น ชุมชน เอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการระดมทรัพยากร
- 4) ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นศูนย์รวมให้บริการชุมชนในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2.2.3 บทบาทของโรงเรียน

โรงเรียนเป็นองค์กรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในการพัฒนานักเรียนและปฏิบัติ ตามนโยบายกระทรวงศึกษา โดยเฉพาะโครงการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนสู่มาตรฐานกิจกรรม พัฒนาโรงเรียนตีประจำตำบล เพื่อให้โรงเรียนในโครงการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ตามตัวชี้วัด จึงกำหนดบทบาทของโรงเรียน ดังนี้

2.2.3.1 ด้านการบริหารจัดการ

1) ทำความตกลงเป็นบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนดูแลโรงเรียนและการส่งเสริมความร่วมมือของเครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อระดมทรัพยากร

2) จัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบลระยะ 4 ปี

3) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

4) จัดทำแผนการนิเทศและประเมินอย่างต่อเนื่อง

5) ดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าของการพัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

6) จัดทำ Website ของโรงเรียนดีประจำตำบล

7) รายงานผลการดำเนินงานต่อ สพท. และ สพฐ.

2.2.3.2 ด้านการเรียนรู้

1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเข้มข้น โดย

1.1) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น เป็นทักษะพื้นฐานของนักเรียนทุกคน

1.2) การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริง และเน้นการคิดวิเคราะห์ ด้านการเรียนแบบโครงการ (Project-Based Learning) หรือการเรียนรู้โดยการแก้ปัญหา (Problem-Based Learning)

2) ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงออกเชิงสร้างสรรค์โดยกระบวนการ หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เชื่อมโยงกับการบริการหรือพัฒนาชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกและเป็นสมาชิกของชุมชนที่มีคุณภาพนำไปสู่การรักและพัฒนาถิ่นฐานของตน

2.1) การจัดการชั้นเรียน

(1) คัดกรองนักเรียนชั้น ป.2 ขึ้นไปที่อ่านหนังสือไม่ออกทุกคน

(2) ตั้งคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่อ่านหนังสือไม่ออก โดยกำหนดให้ครูทุกคนมีส่วนรับผิดชอบ

(3) จัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมทั้งในและนอกชั่วโมงเรียน โดยใช้วิธีการและสื่อเทคโนโลยีประกอบอย่างเหมาะสม

(4) จัดกิจกรรมเพื่อนสอนเพื่อน พี่สอนน้อง

(5) จัดทำ จัดหาและพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

(6) ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ แก้ไขปัญหาการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล

(7) ให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้

(8) ให้มีการประเมินผลการอ่านออกเขียนได้ ด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ โดยมีระยะเวลาการประเมินที่ชัดเจน และนำผลการประเมินไปพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

2.2) จัดกิจกรรมประสบการณ์เป็นพิเศษ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนทั้งเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กปกติและเด็กกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่ไม่พอใจ

2.3) จัดให้มีการเสวนาผลการเรียนของนักเรียนสำหรับปีการศึกษาต่อไป

2.4) จัดให้มีคลินิกกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักเพื่อช่วยเหลือนักเรียน

2.5) การสร้างและพัฒนาเครือข่ายในการจัดการเรียนรู้ตามศักยภาพ

ของผู้เรียน

2.6) มีการตรวจสอบการประเมินผลการเรียนระดับห้องเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก

3) ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

3.1) กายภาพ

(1) จัดบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สะอาด ร่มรื่น สวยงาม ปลอดภัย

(2) อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ เพียงพอและมีระบบการใช้อย่างคุ้มค่า

3.2) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีสัมพันธภาพที่ดีให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การทำงาน และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.3) โรงเรียนเป็นศูนย์รวมให้บริการชุมชนในการแสวงหาความรู้และบริหารชุมชนอย่างเข้มแข็ง

4) ด้านการมีส่วนร่วม

4.1) สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อความร่วมมือและช่วยเหลือกันทางวิชาการ เพื่อทำให้เกิดระบบการใช้ทรัพยากรร่วมกันให้ได้มากที่สุด

(1) ให้บริการวิชาการสำหรับนักเรียนและครู จากโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เช่น การนำนักเรียนมาเรียนรวม การจัดครูเคลื่อนที่ ความร่วมมือกันในการพัฒนาครู และวางแผนการจัดการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการเรียน เป็นต้น

(2) มีเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียนตีประจำตำบล โรงเรียนมาตรฐานสากล การศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัยหรือสถาบันอุดมศึกษา

4.2) ประสานความร่วมมือจากครู บุคลากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิ แสวงหาบุคคลหรือองค์กรทั้งในท้องถิ่นและภูมิภาคอื่นในการให้ความร่วมมือ สนับสนุนการพัฒนาโรงเรียน

- 4.3) จัดให้มีแผนในการระดมทรัพยากรเพื่อเอื้อประโยชน์แก่การจัดการศึกษาของโรงเรียนและมีแนวทางชัดเจนในการนำทรัพยากรที่ได้ไปพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4.4) แต่งตั้งคณะกรรมการ / คณะทำงานจากทุกภาคส่วน
- 4.5) ร่วมมือกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 4.6) นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการเรียนการสอน
- 4.7) โรงเรียนและภาคีเครือข่ายร่วมกันประเมินแผน กระบวนการ ผลการดำเนินงาน อย่างสม่ำเสมอ
- 4.8) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ผลการดำเนินงานไปยังชุมชน ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน
- 4.9) ประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ให้ความสนับสนุน ช่วยเหลือการดำเนินงานของโรงเรียน

2.2.4 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น การศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องได้รับการสนับสนุนท้องถิ่นต้องการส่งเสริม โครงการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนสู่มาตรฐาน กิจกรรมพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา จึงได้กำหนดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ดังนี้

2.2.4.1 ด้านบริหารจัดการ

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการศึกษาตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างโรงเรียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) ให้การสนับสนุน ส่งเสริมด้านการศึกษาที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติ
- 3) ร่วมติดตามช่วยเหลือการดำเนินงานของโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุวัตถุประสงค์

2.2.4.2 ด้านการเรียนรู้

- 1) สนับสนุนการจัดการเรียนรู้
 - 1.1) จัดหาอุปกรณ์การเรียน หนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการสื่อสารอย่างเพียงพอ
 - 1.2) สนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมด้านดนตรี กีฬา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น
 - 1.3) ให้ความรู้การศึกษาสำหรับนักเรียนยากจน พิการ และด้อยโอกาสตามความเหมาะสม
 - 1.4) จัดงบประมาณค่าพาหนะหรือจัดหาพาหนะ และดูแลเรื่องความปลอดภัยในการเดินทางของนักเรียน

2) สนับสนุนบุคลากรสำหรับให้บริการการศึกษาอย่างเพียงพอ

2.2.4.3 ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม

ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ดังนี้

1) ปรับปรุงภูมิทัศน์ของโรงเรียนและบำรุง ดูแล รักษาให้สะอาด สวยงาม
ร่มรื่น ปลอดภัย

2) ติดตั้ง ดูแล บำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภค ให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ปรับปรุง พัฒนาอาคารเรียน อาคารประกอบของโรงเรียนเพื่อเป็นศูนย์หรือ
แหล่งเรียนรู้ของชุมชน

4) จัดให้มีสนามกีฬาและสถานที่พักผ่อนสำหรับบริการนักเรียนและประชาชน
ในชุมชนอย่างเพียงพอ

2.2.4.4 ด้านการมีส่วนร่วม

ร่วมกันส่งเสริมพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรมและ
จริยธรรม ที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กและเยาวชน

1) จัดการแข่งขันกีฬานักเรียนและเยาวชน

2) จัดและส่งเสริมการพัฒนาอบรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนและ
เยาวชน

3) จัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

4) ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่

2.2.5 บทบาทของผู้บริหารและครู

2.2.5.1 ผู้บริหารและครู

1) เห็นความสำคัญของการพัฒนาโรงเรียนอย่างเป็นระบบที่ตอบสนองปัญหาและ
ความต้องการของท้องถิ่น

2) ร่วมกันวิเคราะห์หาจุดที่จะพัฒนาโรงเรียน

3) แสวงหาวิธีการใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน

4) ลงมือดำเนินงานร่วมกันอย่างพร้อมเพรียง

ผู้บริหาร ผ่านการคัดกรองและควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1) เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง

2) เป็นผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง

3) เป็นผู้ประสาน มีมนุษยสัมพันธ์ดี

ครูผู้สอน ควรมีลักษณะสำคัญและมีปริมาณตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1) ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2) เป็นครุดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง

3) มีจำนวนตามเกณฑ์ ก.ค.ศ. กำหนด

3.1) ต้องมีครูวิชาเอก 5 วิชาเอกหลัก ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์

บุคลากรอื่น เป็นบุคคลที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษาและนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ ควรมีคุณลักษณะสำคัญ คือ จิตอาสา ได้แก่

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ปราชญ์ชาวบ้าน
- 2) วิทยากรภายนอก
- 3) อาสาสมัครเพื่อการศึกษา (อศศ.)
- 4) เจ้าหน้าที่ธุรการ
- 5) ลูกจ้างประจำ / ลูกจ้างชั่วคราว แนวทางการ

2.2.6 แนวทางบริหารจัดการโครงการโรงเรียนตีประจำตำบล

เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนตีประจำตำบล ประสบความสำเร็จ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่ง ในการนำนโยบายตามโครงการโรงเรียนตีประจำตำบลไปปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมและผลักดันให้โรงเรียนตีประจำตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมกันจัดการศึกษา ซึ่งในระยะเริ่มต้นโครงการให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนตีประจำตำบล ในระดับเขตพื้นที่และระดับตำบลเพื่อขับเคลื่อนนโยบาย อำนวยการ ติดตามความก้าวหน้าของ คณะทำงานและประกาศแต่งตั้งทำงานที่มาจาก 3 หน่วยงาน ในแต่ละตำบล คณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนตีประจำตำบลในระดับ ตำบล เป็นคณะทำงานดำเนินการตามขั้นตอนรูปแบบ การจัดการศึกษาโรงเรียนตีประจำตำบล ซึ่งคณะกรรมการมีองค์ประกอบหน้าที่และขั้นตอนการ ดำเนินงาน ดังนี้

บทบาทหน้าที่และองค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนตีประจำตำบลและ คณะทำงานเพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนตีประจำตำบลขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ เมื่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้คัดเลือกโรงเรียนตีประจำตำบลได้แล้วให้ประกาศแต่งตั้ง คณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนตีประจำตำบลและคณะอนุกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อดำเนินงาน ตามกรอบ ดังต่อไปนี้

1. ระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนตีประจำตำบล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นประธานรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการกลุ่มในสำนักงานเป็นกรรมการผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริม การจัดการศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการมีหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายอำนวยการติดตาม ความก้าวหน้าของคณะทำงานและประกาศแต่งตั้งคณะทำงานในแต่ละตำบล

2. ระดับตำบล มีคณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนตีประจำตำบล ประกอบด้วย

- 2.1 รอง ผอ.สพท. ที่ผอ.สพท. มอบหมาย ประธาน
- 2.2 นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองประธาน
- 2.3 ประธานสภาตำบล กรรมการ
- 2.4 ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการ
- 2.5 หัวหน้าส่วนการศึกษา กรรมการ
- 2.6 หัวหน้าส่วนการคลัง กรรมการ
- 2.7 ผู้แทนครูในโรงเรียน กรรมการ
- 2.8 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาหรือปราชญ์ชาวบ้าน กรรมการ
- 2.9 ผู้แทนกรรมการสถานศึกษา กรรมการ
- 2.10 ศึกษานิเทศก์ กรรมการ
- 2.11 ผู้อำนวยการโรงเรียน กรรมการและเลขานุการ
- 2.12 นักวิชาการศึกษา (สพท.) กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- 2.13 นักวิชาการศึกษา (อปท.) กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- 2.14 ครูวิชาการโรงเรียน กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการมีหน้าที่ดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายวางแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ประสานแผนการดำเนินงานตรวจเยี่ยม ติดตาม นิเทศงาน สร้างขวัญและกำลังใจ แก้ไขปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาและเสนอแนะการปฏิบัติงานฝ่ายต่างๆ เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามความจำเป็น

3. คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ องค์ประกอบ คณะกรรมการ ให้ประกอบด้วย กรรมการจาก 3 หน่วยงาน จำนวนกรรมการในแต่ละคณะและบทบาทหน้าที่ที่กำหนดได้ตามความเหมาะสม เช่น

- 3.1 คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.2 คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- 3.3 คณะกรรมการพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์
- 3.4 คณะกรรมการส่งเสริมพัฒนางานอาชีพและการหารายได้ระหว่างเรียน
- 3.5 คณะกรรมการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการมีส่วนร่วม
- 3.6 คณะกรรมการติดตาม ประเมินผล และรายงานผล

2.2.7 แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล

เพื่อให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล มีทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วม ยอมรับในบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยร่วมดำเนินงานในทุกขั้นตอนและประกาศภารกิจตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ให้ประชาชนตำบลรับทราบร่วมกันเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนดีประจำตำบล จึงกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นสำหรับวางแผนพัฒนา

1. วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคของการจัดการศึกษาโรงเรียนและจัดเรียงลำดับความสำคัญเร่งด่วน

2. กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ได้แก่

2.1 นายอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ

2.2 ผอ. สพท. และ รองผอ. สพท. ผู้อำนวยการกลุ่มใน สพท.

และศึกษานิเทศก์

2.3 นายกและรองนายกปลัด หัวหน้าส่วน ประธานสภา และสมาชิก

องค์กร

2.4 กำนัน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบล ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน หัวหน้าสถานีอนามัย ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้นำกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน/ประชาชน

3. วิธีดำเนินการ

3.1 การประชุมประจำตำบล ครั้งที่ 1 เพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคและความต้องการของประชาชน

3.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการบุคลากรทั้ง 3 หน่วยงานเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT ANALYSIS)

4. ระยะเวลาดำเนินการ กำหนดวันประชุมประชาคมตำบลและประชุมเชิงปฏิบัติการบุคลากรทั้ง 3 หน่วยงาน

5. ผลที่ได้รับ

5.1 ข้อสรุปสภาพปัญหาปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคของการจัดการศึกษาโรงเรียนในเขตตำบล และจัดเรียงลำดับความสำคัญเร่งด่วน

5.2 ทราบปัญหาอุปสรรคด้านคุณภาพนักเรียนและความต้องการของโรงเรียน

5.3 ได้กรอบแนวคิดทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคร่วมกันของ 3 หน่วยงาน และทุกภาคส่วนในตำบล ระดมความร่วมมือทุกด้าน ช่วยเหลือสนับสนุนการจัดการการศึกษาของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำร่างบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)

1. วัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำร่างบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ที่เป็นพันธะสัญญาระหว่าง 3 หน่วยงาน ต้องนำไปปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามตัวชี้วัด

2. กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง คณะทำงานที่มาจาก 3 ฝ่าย ได้แก่

2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผอ.สพท.

รอง ผอ.สพท. ศึกษานิเทศก์และนักวิชาการศึกษา

2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ประธานสภาตำบล ปลัด อปท. หัวหน้าส่วนการศึกษาและนักวิชาการศึกษา

2.3 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียน

3. วิธีดำเนินการ ประชุมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ภารกิจหน่วยงาน 3 หน่วยงาน ตามระเบียบและกฎหมายของแต่ละหน่วยงาน หาความสัมพันธ์และความสอดคล้องของภารกิจ จัดกลุ่มภารกิจงานที่มีเป้าหมายเดียวกัน อภิปราย เสนอแนะ จนได้กลุ่มภารกิจของแต่ละหน่วยงานชัดเจน จัดทำร่างบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จทุกภารกิจ

4. ผลที่ได้รับ

4.1 ได้ร่างบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ของ 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงเรียน

4.2 ได้ตัวชี้วัดความสำเร็จตามภารกิจ

ขั้นตอนที่ 3 การประชุมประชาคมตำบลเพื่อยอมรับและลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 ให้ประชาคมตำบลได้รับทราบ

1.2 เพื่อทำความเข้าใจและยอมรับ บทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน 3 หน่วยงาน ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)

1.3 เพื่อร่วมเป็นสักขีพยานในพิธีลงนามของหน่วยงาน 3 หน่วยงาน ในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)

2. กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมตำบลครั้งที่ 2 ได้แก่

2.1 นายอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ

2.2 ผอ.สพท. และรอง ผอ.สพท. ผู้อำนวยการกลุ่มใน สพท.

และศึกษานิเทศก์

2.3 นายกและรองนายก ปลัด หัวหน้าส่ว ประธานสภาและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4 กำนัน สารวัตรกำนัน และแพทย์ประจำตำบล ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน หัวหน้าสถานีอนามัย ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้นำกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน/ประชาชนผู้ปกครองนักเรียน

3. วิธีดำเนินการ การประชุมประชาคมตำบลครั้งที่ 2 เพื่อรายงานความก้าวหน้ายอมรับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) และร่วมเป็นสักขีพยานในพิธีลงนาม

4. ผลที่ได้รับ

4.1 ประชาคมตำบล รับผิดชอบต่อความก้าวหน้าผลการดำเนินงานตาม
ขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2

4.2 ประชาคมตำบล มีความเข้าใจและยอมรับบทบาทหน้าที่
ของหน่วยงาน 3 หน่วยงาน ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)

4.3 ประชาคมตำบล ร่วมเป็นสักขีพยานในพิธีลงนามในบันทึก
ข้อตกลงความร่วมมือ (MOU)

ขั้นตอนที่ 4 การนำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ไปปฏิบัติ

1. วัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกหน่วยงานได้ปฏิบัติตามภารกิจตามบันทึกข้อตกลง
ความร่วมมือ (MOU) ที่ตนรับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรมเป็นระบบต่อเนื่อง ตรวจสอบได้
มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยผู้อำนวยการสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่ได้รับมอบหมาย
ศึกษานิเทศก์และนักวิชาการศึกษา

2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย นายองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าส่วนการศึกษา หัวหน้าส่วนการคลังและ
นักวิชาการศึกษา

2.3 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ
โรงเรียน ครูวิชาการโรงเรียนและผู้แทนครูในโรงเรียน

2.4 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาหรือปราชญ์ชาวบ้าน และผู้แทน
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. วิธีดำเนินการ

3.1 ระดับหน่วยงาน นำภารกิจไปประชุมวางแผนกำหนดแผนงาน/
โครงการ/กิจกรรม/งบประมาณสนับสนุน แต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบรายตัวชี้วัด ดำเนินงาน
ตามระบบพัฒนาและปรับปรุงงาน PDCA

3.2 ระดับตำบล มีคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล
เพื่อประสานแผน บริหารจัดการโครงการ แก้ไขปัญหาอุปสรรค และแต่งตั้งคณะกรรมการ
ฝ่ายต่าง ๆ ตามความจำเป็น โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดทำเป็นประกาศแต่งตั้ง
คณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล

ขั้นตอนที่ 5 การติดตาม ประเมินผลและรายงาน

1. วัตถุประสงค์ เพื่อติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติตามภารกิจ ตัวชี้วัด
ของหน่วยงาน สะท้อนผลให้หน่วยงานนำไปปรับปรุง แก้ไขกระบวนการปฏิบัติงาน

2. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่
 - 2.1 ผู้บริหารโรงเรียน ประธานและครูวิชาการโรงเรียน เลขาธิการ
 - 2.2 คีษานิเทศก์และนักวิชาการศึกษา
 - 2.3 หัวหน้าส่วนการศึกษาและนักวิชาการศึกษา
3. วิธีดำเนินการ
 - 3.1 สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลรายตัวชี้วัด ปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือ
 - 3.2 คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผล ติดตามผลการดำเนินงานภาคเรียนละ 2 ครั้ง สรุปผลการประเมินเพื่อประกอบการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานและรายงานผลต่อคณะกรรมการพัฒนาโรงเรียนดีประจำตำบล ปีละ 1 ครั้ง
4. ระยะเวลาดำเนินการ
 - 4.1 ติดตามและประเมินผล เพื่อปรับปรุงและพัฒนาภาคเรียนละ 2 ครั้ง
 - 4.2 ประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ปีละ 1 ครั้ง
5. ผลที่ได้รับ
 - 5.1 นำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขกระบวนการปฏิบัติงาน ตามตัวชี้วัด
 - 5.2 ทราบผลการดำเนินการโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลในรอบปี

2.2.8 แนวทางการจัดทาคู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนดีประจำตำบล

เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนดีประจำตำบลสู่ผลสำเร็จได้ โรงเรียนควรจัดทำคู่มือหรือแผนการดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ กำกับ ติดตาม ประเมินผล และใช้ข้อมูลในการพัฒนา ปรับปรุงการปฏิบัติงาน คู่มือหรือแผนการดำเนินงานโรงเรียนประจำตำบลควรมีส่วนประกอบ ดังนี้

ส่วนที่ 1

1. แนวคิด
2. หลักการ
3. วัตถุประสงค์
4. เป้าหมาย
5. ยุทธศาสตร์

ส่วนที่ 2

6. วิธีการดำเนินงาน
 - 6.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
 - 6.2 แนวทางการพัฒนา
 - 6.2.1 การพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 1) แผนงาน
 - 2) แผนงบประมาณ

6.2.2 การพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 2) แผนงาน
- 2) แผนงบประมาณ

6.2.3 การพัฒนา ปรับปรุงภูมิทัศน์

- 1) แผนงาน
- 2) แผนงบประมาณ

6.2.4 การส่งเสริม พัฒนางานอาชีพและการหารายได้ระหว่างเรียน

- 1) แผนงาน
- 2) แผนงบประมาณ

6.2.5 การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการมีส่วนร่วม

- 1) แผนงาน
- 2) แผนงบประมาณ

ส่วนที่ 3

7. การติดตาม ประเมินผลและรายงานผล

7.1 วิธีการ ดังตัวอย่าง

วัตถุประสงค์	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ข้อมูล

7.2 เครื่องมือ

7.3 การรายงาน

2.2.9 การนิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนดีประจำตำบล

การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล เป็นการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล เพื่อส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาปัจจัย กระบวนการและ ผลผลิตของโครงการ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และประสิทธิผล ควรเป็นการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นการให้คำปรึกษา แนะนำ เป็นพี่เลี้ยงแก่ผู้บริหาร โรงเรียนและครู ในการดำเนินการให้โรงเรียนดีประจำตำบล ประสบความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ของโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2553 : 51-54)

1. หลักการแนวคิดในกานินเทศติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานเป็นการติดตาม ประเมินผลเพื่อการพัฒนา โดยคำนึงถึงพื้นฐานของแต่ละโรงเรียนเป็นสำคัญและมีแนวคิดหลักที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ประเมินเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (คณะกรรมการจะเก็บข้อมูลระหว่าง การพัฒนาหรือระหว่างกานินเทศเพื่อประกอบการพิจารณา

1.2 การประเมินพิจารณาคุณภาพของเป้าหมายของโครงการเป็นสำคัญ ประกอบด้วยคุณภาพนักเรียน คุณภาพครูและการจัดการเรียนการสอน คุณภาพผู้บริหารและการบริหารจัดการสนับสนุน คุณภาพสื่อและแหล่งเรียนรู้

1.3 การพิจารณาคุณภาพกลุ่มเป้าหมายเป็นการพิจารณาผลเชิงประจักษ์ ประกอบกับข้อมูลระหว่างการพัฒนา

1.4 ผลเชิงประจักษ์ในที่นี้หมายถึงข้อมูลที่ปรากฏในขณะประเมินและข้อมูลประกอบการพิจารณา ได้แก่

1.4.1 ข้อมูลพื้นฐานด้านความพร้อมของโรงเรียนก่อนเข้าร่วมโครงการ

1.4.2 ข้อมูลที่เป็นสภาพปกติของโรงเรียนซึ่งส่วนหนึ่งมาจาก

คณะกรรมการที่เป็นผู้นิเทศและได้เก็บรวบรวมระหว่างการนิเทศ

1.4.3 ข้อมูลที่เป็นผลงานของโรงเรียน ได้แก่

1) จำนวนนักเรียน จำนวนครู

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระหลักทุกระดับชั้น เปรียบเทียบกับปีการศึกษาที่ผ่านมาเพื่อให้เห็นแนวโน้มและเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับประเทศ

3) สถิติการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือระดับอุดมศึกษา

4) ผลงานดีเด่นของนักเรียน ครู และผู้บริหาร

5) อัตราการขาดเรียนและการออกกลางคัน ฯลฯ

1.5 คุณภาพนักเรียนที่ปรากฏเป็นการสะท้อนกระบวนการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนและการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.6 การสรุปผลการประเมินดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ

1.7 คณะกรรมการเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับโครงการเป็นอย่างดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่องก่อนการประเมิน

1.8 การสรุปผลในรูปของคณะกรรมการจะช่วยให้การประเมินมีความเที่ยงตรง และแสดงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

1.9 การให้ข้อมูลย้อนกลับหลังการประเมิน จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่องบนเส้นทางก้าวสู่ต้นแบบโรงเรียนดีประจำตำบล

หลังการประเมินคณะกรรมการจะมีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ ทั้งนี้เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเพื่อการเป็นต้นแบบโรงเรียนดีประจำตำบล

1. การติดตามและประเมินผล

เพื่อให้ดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล ปรากฏผลงานทั้งปัจจัยกระบวนการปฏิบัติงาน ผลผลิตและผลลัพธ์ ตามตัวชี้วัดและปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ให้มีคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นระยะ ดังนี้

1.1 ก่อนดำเนินโครงการ

คณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการของเขตพื้นที่การศึกษา ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

1.2 ระหว่างดำเนินโครงการ

คณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการของเขตพื้นที่การศึกษา ติดตามการดำเนินงาน ให้ปรึกษา แนะนำ สนับสนุนการดำเนินงานในระหว่างการดำเนินงานโครงการ

1.3 หลังการดำเนินโครงการ

คณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการของเขตพื้นที่การศึกษา สรุปผลการดำเนินงานและประเมินผลสำเร็จของการดำเนินสำหรับการติดตาม ประเมินผล และเครื่องมือเก็บข้อมูล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะได้จัดทำคู่มือติดตามและประเมิน เพื่อดำเนินการในระยะต่อไป

2. การรายงานผลการดำเนินงาน

เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล ปรากฏผลเชิงประจักษ์ทั้งด้านคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด จึงควรกำหนดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานระดับต่าง ๆ ดังนี้

2.1 โรงเรียนดีประจำตำบล จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานทุกกิจกรรม ส่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงาน ในภาพรวม ส่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปผลการดำเนินงาน ในภาพรวมรายงานต่อกระทรวงศึกษาธิการและประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณชน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ

2.3.1 ความหมายของการประเมิน

ศิริชัย กาญจนวาส (2537, น.18) กล่าวว่า ความหมายของการประเมิน ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเริ่มต้นจากความเข้าใจที่ว่า การประเมินเป็นสิ่งเดียวกับการวัดผล การเรียนรู้ของผู้เรียน (Measurement-Oriented) การประเมินเป็นการตรวจสอบการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Objectives-Oriented) การประเมินเป็นการช่วยเสนอสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision-Oriented) ททการประเมินเป็นการสนองสารสนเทศแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายด้วยการบรรยายอย่างลุ่มลึก (Description-Oriented)

และการประเมินเป็นการประเมินเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน (Judgment-Oriented) การสืบทอดและพัฒนากันมาอย่างต่อเนื่องทำให้ความหมายของการประเมินมีความชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การประเมินในอนาคตน่าจะขยับสถานภาพให้มีความหมายและบทบาทต่อสังคมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเป็นสารสนเทศเชิงคุณค่าที่สนับสนุนการเจรจาต่อรองเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้บรรลุถึงเอกภาพของความคิด แนวทาง และข้อสรุปทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันของสังคม

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2540, น. 1) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานทั้งในช่วงขณะที่กำลังทำและในเวลาที่ทำเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อหาข้อสรุปว่างานที่ทำนั้นได้รับความสำเร็จ ตามความคาดหวังหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคใดเกิดขึ้นอันเป็นผลทำให้งานไม่สำเร็จตามความคาดหวัง หรือใกล้ความคาดหวังมากที่สุด

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, น. 664) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประเมิน หมายถึง การประมาณค่าหรือราคาเท่าที่ควรจะเป็น เช่น การประเมินราคา และได้ให้ความหมายของคำว่า ประเมินผล หมายถึง การพิจารณาและวัดคุณค่าของกิจการใดๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น ประเมินผลการสัมมนา ประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปีของบริษัท วัดคุณค่าหรือผลความก้าวหน้าทางการศึกษา เช่น การสอบไล่เป็นวิธีประเมินผลการศึกษาวิธีหนึ่ง

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2544, น. 6-7) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่าเป็นคำที่ใช้อธิบายและตัดสินคุณสมบัติบางอย่างของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลรวมทั้งกระบวนการและโครงการต่าง ๆ

สุวมล ติरणานันท์ (2545, น. 2) ได้ให้ความหมายการประเมิน ว่าเป็นการกำหนดคุณค่าหรือข้อดีขอ กระบวนการบางสิ่งบางอย่างอย่างเป็นระบบ จากการให้ความหมายของการประเมินของการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการการที่จะตัดสินคุณค่าของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งได้มาจากการวัดโดยอาศัยวิธีการที่มีระบบแผนในการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ แล้วนำผลนั้นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อทำการประเมินหรือตัดสินว่ากิจกรรมนั้นมีผลเป็นอย่างไรดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม

2.3.2 ความหมายของโครงการ

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, น. 270) ให้ความหมายของคำว่าโครงการ หมายถึง แผนหรือเค้าโครงตามที่กำหนดไว้

ประสิทธิ์ ตงยิ่งศิริ (2544, น. 17) ได้ให้ความหมายของโครงการไว้ว่า โครงการ คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนเพื่อผลิตสินค้าและบริการ หรือเพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทนกิจกรรม หรืองานดังกล่าวจะต้องเป็นหน่วยอิสระหน่วยหนึ่งที่สามารถทำการวิเคราะห์วางแผนและบริหารงานได้ พร้อมทั้งมีลักษณะแจ้งชัดถึงจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดเพื่อวัตถุประสงค์ที่หวังไว้สำเร็จเสร็จสิ้นลง โครงการจึงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดทรัพยากรและการดำเนินงานอย่างมีระบบและระเบียบ ซึ่งแสดงผลให้เห็นถึงแหล่งที่ตั้งของโครงการ

ช่วงระยะเวลาของโครงการการผลิต การลงทุน ผลตอบแทน การจัดรูปองค์การและการจัดการโครงการ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศิริ (2544, น. 78) ได้ให้ความหมายโครงการ คือ งานหรือส่วนหนึ่งของงานที่ต้องกระทำให้สำเร็จตามเป้าหมายภายในระยะเวลาและวงเงินงบประมาณที่กำหนดไว้ โดยให้สอดคล้องกับข้อกำหนดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

2.3.3 ความหมายของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิธีการ หรือตัวกลางที่ช่วยยึดให้โครงการได้ผล และเป็นเครื่องมือให้ได้มาซึ่งการจัดสรรงบประมาณ การวางแผนและการดำเนินโครงการ การประเมินโครงการจะเป็นการเสนอผลการพิจารณาโครงการเกี่ยวกับผลหรือประโยชน์ ตลอดจนจนประสิทธิภาพของโครงการต่อสาธารณชนหรือต่อผู้ให้ความสนับสนุนโครงการนั้น (รุตแมน, เลียนวาร์ด, 2529, น.1) ซึ่งได้มีนักประเมินให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้ ดังนี้ ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2529, น. 1) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้ว่าเป็นการประเมินค่าของกิจกรรมใด ๆ อย่างมีระบบเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต

รุตแมน เลียนวาร์ด (2529, น. 2) ให้ความหมายการประเมินโครงการไว้ว่า เป็นการประเมินโครงการ คือ การใช้วิธีการของการวิจัยที่จะวัดประสิทธิภาพของโครงการหรือแผนปฏิบัติการ

Grabe (1983, p. 19) ให้คำจำกัดของการประเมินผลว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการวิเคราะห์และควบคุมการตัดสินใจที่มีความสัมพันธ์กันในเรื่อง ประสิทธิภาพ ความสำคัญและผลกระทบของกิจกรรมและระดับของประสิทธิภาพของวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น สำหรับการออกแบบวางแผนภายในกรอบแนวความคิดอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้มีความเข้าใจมากขึ้นในระยะยาว

นิตา ชูโต (2536, น. 8) ให้ความหมายของการประเมินโครงการ หมายถึง การประเมินโครงการ หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริง และเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการ เพื่อให้การตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวดีหรือไม่ดีอย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่าผลของกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการ ประสบผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์หรือความหมายของโครงการหรือไม่

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2536, น. 1) กล่าวว่า การประเมินโครงการตรงกับภาษาอังกฤษว่า Project Evaluation คำว่า Project แปลว่า โครงการ ส่วน Evaluation แปลว่าการประเมินค่าหรือการประเมินผล ส่วนโครงการนั้น หมายถึง กิจกรรมที่จัดทำขึ้นด้วยจุดประสงค์บางประการ ทั้งนี้ผู้จัดทำโครงการมุ่งหวังว่าเมื่อจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์หรือขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้แล้วจะบรรลุวัตถุประสงค์บางประการ หรือหลายประการที่ตั้งไว้ กิจกรรมอย่างเดียวกัน หากมีหลักเกณฑ์หรือขั้นตอน หรือกระบวนการที่ดำเนินการแตกต่างกัน ก็จะได้ผลลัพธ์ไม่เหมือนกัน

สุวิมล ติรกันันท์ (2545, น. 2) อธิบายว่า การประเมินโครงการ หมายถึง เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานเพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถใช้ในการพิจารณาการดำเนินงานเป็นไปได้อย่างทันท่วงที ในทางตรงกันข้ามผลการประเมินจะไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควรหากผลนั้นไม่สามารถใช้ในเวลาที่เหมาะสม

Shafritz and Borick (2008, p. 70-71) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการ คือ เป็นระบบการตรวจสอบขอกิจกรรมที่ดำเนินการโดยรัฐบาลที่ทำการตัดสินใจเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินผลองค์การโดยการประเมินผลองค์การจะเกี่ยวข้องกับขอบเขตกระบวนการบริหารภายในองค์การ ขณะที่การประเมินผลโครงการจะใช้การจัดการและข้อมูลขององค์การการเป็นสิ่งจำเป็นในวัตถุประสงค์และผลกระทบทั้งหมดและข้อมูลในการประเมินผลก็จะสร้างเป็นระเบียบวาระการประชุมสำหรับการตัดสินใจต่อไปการประเมินค่า

จากความหมายข้างต้นทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์พิจารณาข้อมูลตลอดจนการเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อใช้ในการตัดสินใจในการกำหนดคุณค่าการดำเนินงานของโครงการเพื่อทราบจุดเด่น จุดด้อยของโครงการว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนงานหรือโครงการ เป็นไปตามหลักการและขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง มีผลกระทบที่เกิดจากโครงการอย่างไรบ้างเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใด เพื่อที่ใช้ในการตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อหรือยุติโครงการนั้น

2.3.4 ประเภทของการประเมินโครงการ

Stufflebeam and Webster (2007, น. 5) อธิบายว่าโดยปกติมนุษย์จะประเมินการกระทำและประสบการณ์ในอดีตเพื่อรักษาไว้ซึ่งการกระทำที่ดีหรือเพื่อให้ได้รับความพอใจมากยิ่งขึ้น โดยการปรับปรุงการกระทำในอนาคตให้ดีขึ้น การประเมินในที่นี้หมายถึง การพิจารณาและการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่า ความสำคัญ ปริมาณ ระดับ หรือสภาพของบางสิ่งบางอย่างได้จำแนกประเภทของการประเมินเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินที่เทียมกัน (Postcode Evaluation) ได้แก่ การประเมินผลให้คุณค่าทางบวกหรือลบต่อวัตถุประสงค์หรือเรื่องการศึกษา โดยไม่คล้องจองกับคุณค่าที่แท้จริงของเรื่องนั้นแบ่งเป็น 2 ประเภทย่อย ๆ ได้แก่ แบบที่ถูกการเมืองควบคุม (ประเมินเพื่อรับเพิ่มหรือรักษาอิทธิพลอำนาจหรือเงินตรา) และแบบที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (ประเมินเพื่อให้เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อเรื่องนั้น)

2. การประเมินกึ่งจริง (Quasi Evaluation) ได้แก่ การประเมินที่อาศัยคำถามที่เฉพาะเจาะจง วิธีการประเมินมีระบบพอสมควร แต่อาจไม่ได้วัดคุณค่า แบ่งได้ 5 ประเภทย่อย ๆ ได้แก่ แบบที่เป็นปรนัย แบบอิงหลักการคุณค่า (การลงทุนกับผลที่ได้รับ) แบบวิจัยเชิงทดลอง แบบที่มีโปรแกรมการตรวจสอบ และแบบที่มีระบบข้อมูลจัดการ

3. การประเมินที่แท้จริง (True Evaluation) ได้แก่ การประเมินที่มุ่งศึกษาคุณค่าเรื่องนั้น ๆ หรือสิ่งนั้น ๆ แบ่งเป็น 6 ประเภทย่อย ๆ ได้แก่ การให้เครดิตหรือประกาศนียบัตร การศึกษา เพื่อนโยบาย การศึกษาเพื่อการตัดสินใจ การศึกษาในด้านผู้บริโภค (เพื่อการบริการ) การศึกษาโดยใช้ลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (คุณค่าของกิจกรรม) และการศึกษาโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ

ระวีวรรณ สุขอุดม (2551, 77) ได้แบ่งประเภทของการประเมินโครงการ ได้แก่แบ่งการประเมินโครงการโดยยึดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) และการประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Evaluation) และถ้าแบ่งตามลำดับเวลาการประเมินออกเป็น 3 ประเภท คือ การประเมินผลโครงการก่อนการดำเนินงานการประเมินผลขณะการดำเนินงานและการประเมินโครงการภายหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544, น. 93-94) ได้แบ่งการประเมินโครงการไว้หลายประเภท ดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา เรียกว่า การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินขณะโครงการหรือกิจกรรมนั้นกำลังดำเนินการอยู่ สามารถนำผลการประเมินไปปรับปรุงดำเนินงานให้ดีขึ้นอย่างทันที่ และการประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อบ่งชี้ระดับผลสัมฤทธิ์ผลของงานหรือโครงการ เป็นการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการแล้วแบ่งตามหลักยึดการประเมิน แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การประเมินที่ยึดเป้าหมายของโครงการหรืองานที่เป็นเกณฑ์ เรียกว่า Gola Based Evaluation การประเมินตามแนวทางที่ผู้ประเมินไม่จำเป็นต้องทราบเป้าหมายของโครงการ เป็นการประเมินผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นโดยตรงและผลโดยอ้อมของโครงการ ตลอดจนการประเมินผลกระทบในทางบวกและทางลบของโครงการแบ่งตามเวลาที่ประเมิน แบ่งเป็น 3 ระยะ การประเมินก่อนนำโครงการไปปฏิบัติ (Intrinsic Evaluation) โดยเฉพาะการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนงานโครงการก่อนเสมอ เพื่อขออนุมัติให้ดำเนินกระบวนการหรือโครงการ (Project Appraisal or Analysis) เพื่อพิจารณาความก้าวหน้าของโครงการ ผลการประเมินระยะนี้เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงดำเนินงาน และระยะสุดท้าย คือ การประเมินเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ เป็นการประเมินผล ลัพท์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด เมื่อสิ้นสุดโครงการ และหลังสิ้นสุดโครงการระยะหนึ่ง กระบวนการประเมินหลังโครงการสิ้นสุดไประยะหนึ่ง เรียกว่า กระบวนการติดตามผล (Follow up Study)

สมคิด พรหมจ้อย (2550, น. 38-41) ซึ่งให้เห็นถึงประเภทของการประเมินมีอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ
1.1 การประเมินเพื่อการปรับปรุง บางครั้งเรียกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

1.2 การประเมินเพื่อสรุปผล เรียกว่า การประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation)

2. แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal-Based evaluation) เป็นการประเมินที่ว่าทำได้บรรลุของโครงการหรือไม่ โดยทราบก่อนประเมินว่าโครงการนี้มีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง

2.2 การประเมินที่อิสระไม่ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการ (Goal-Free evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดโดยไม่ทราบวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ มีอะไรบ้าง

3. แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ประเมินก่อนเริ่มโครงการ (Pre-evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการตรวจสอบความเหมาะสม ความสมเหตุสมผลของการวางแผนการดำเนินโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการในการนำโครงการไปปฏิบัติ คุณภาพของโครงการ รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การประเมิน ก่อนเริ่มโครงการมีความเชื่อบนพื้นฐานที่ว่า ถ้าตัวโครงการนั้นได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสม สมเหตุสมผลมีความจำเป็น คุณภาพดี ความเป็นไปได้โอกาสที่โครงการจะประสบความสำเร็จก็ย่อมสูง

3.2 การประเมินในระหว่างการดำเนินการ (Implementation Evaluation or Process Evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้ เพราะเหตุใด จุดเด่น จุดด้อย มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินกระบวนการดำเนินโครงการนั้น พยายามตอบคำถามว่าทำไมจึงเกิดปัญหา อุปสรรคหรือไม่เกิดปัญหา อุปสรรคในการดำเนินโครงการถ้าเกิดปัญหาจะได้ดำเนินการปรับปรุงการดำเนินโครงการโดยตรง

3.3 การประเมินหลังการดำเนินการ เป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่าโครงการประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลจากโครงการจะบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ผลการดำเนินงานคุ้มค่าหรือไม่ การประเมินในลักษณะนี้จะเป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นโดยเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยแบ่งการประเมินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.3.1 ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ

3.3.2 การติดตามผลต่อมาโดยเฉพาะการประเมินผลกระทบของโครงการที่ต้องอาศัยการทิ้งช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1-2 ปี เป็นต้นไปในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ประเมินไว้ ตั้งแต่การดำเนินงานโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ อาจจะเรียกการประเมินลักษณะนี้ว่า การประเมินผลสรุป

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545, น. 86-87) ได้กล่าวถึงประเภทการประเมินผลโครงการว่า สามารถจำแนกได้ 3 แบบ คือ

1. การประเมินก่อนดำเนินงาน (Pre-Evaluation) ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.1 การศึกษาความเป็นไปได้ก่อนทำโครงการ (Feasibility Study) ได้แก่ การประเมินปัจจัยแวดล้อม กำลังคน การเงิน การจัดการ และเทคโนโลยีที่จะมีใช้ทำงาน ตามโครงการ

1.2 การประเมินร่างโครงการ (Project Appraise) มีจุดมุ่งหมายเพื่อ การศึกษาและวิเคราะห์เค้าโครงของโครงการว่าเชื่อถือได้ และปฏิบัติได้จริงเพียงใด โดยศึกษา ความสอดคล้องและความเหมาะสมระหว่างหลักการ เหตุผล จุดประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินงาน งบประมาณช่วงระยะเวลาที่ปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้หรือผลกระทบที่จะ เกิดขึ้นว่ารับได้เพียงใด หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการประเมินความสอดคล้อง และความ เหมาะสมระหว่างผลผลิต (Out Put) กระบวนการ (Process) และตัวป้อน (Input) นั้นเอง

2. การประเมินผลขณะดำเนินงาน (On-going Evaluation) ลักษณะของการ ประเมินผลในขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก บางคนเรียกว่าการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) หรือการประเมินเพื่อปรับปรุง (Formative) ปกติจะครอบคลุมกิจกรรม

2 ประเภท ได้แก่ การติดตามหรือการกำกับติดตาม (Monitoring) และการประเมินสรุปในแต่ละ ช่วงของงาน ซึ่งบางครั้งเรียกว่าการประเมินครึ่งโครงการ

3. การประเมินหลังการดำเนินงาน (Post Evaluation) เป็นการประเมินผลสรุป หลังการดำเนินงาน หรือโครงการสิ้นสุดลงแล้ว (Summative Evaluation) เพื่อดูว่าโครงการ บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมาย และเกิดผลตามที่คาดหวังไว้เพียงใด มีผลพลอยได้หรือผลกระทบ อะไรเกิดขึ้นบ้าง บางโครงการอาจจำเป็นต้องมีการติดตามผลที่เกิดขึ้นในระยะยาว (Follow-up Study)

ดังนั้นการศึกษาเอกสารดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการศึกษา พอดีสรุปได้ว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ผู้ประเมินซึ่งสมควรที่จะเป็น ผู้รับผิดชอบในการดำเนินโครงการเป็นผู้ทำการประเมินโครงการนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามที่ได้วางแผน ไว้หรือไม่เช่นใด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังไว้หรือไม่ เพื่อที่จะได้นำผลการประเมิน นั้นมาตัดสินใจว่าควรจะยุติโครงการ หรือหากจะดำเนินโครงการต่อไป ก็ควรนำเอาผลที่ได้จาก การประเมินมาเป็นแนวทางในการแก้ไข หรือปรับปรุงโครงการเพื่อให้ผลการดำเนินงานมีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Summative Evaluation) โดยมีเกณฑ์ในการแบ่งหลายเกณฑ์ด้วยกัน เช่น 1) แบ่งตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) และ การประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Evaluation) 2) แบ่งตามลำดับเวลาแบ่งการประเมิน ออกเป็น 3 ประเภท คือการประเมินผลโครงการก่อนการดำเนินงาน การประเมินผลขณะ

การดำเนินงาน และการประเมินต่อโครงการภายหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน (Post-Evaluation) และต้องมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3.5 ความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการ

แนวคิดในปัจจุบันยอมรับว่า การประเมินนำไปสู่การปรับปรุงงานหรือโครงการในทุกด้าน เป็นแนวคิดที่นำมาทดแทนความเข้าใจผิดที่ว่า การประเมินเป็นการจัดผิด การประเมินเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของการวางแผน และการบริหารงานหรือโครงการ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการประเมินที่เป็นระบบ คือ มีการประเมินทั้งเหตุและผล กล่าวคือ ผลการประเมินทำให้ผู้บริหารได้ทราบจุดเด่น จุดด้อย เพื่อจะได้เสริมจุดเด่นและแก้ปัญหาจุดด้อยได้ทันที ในฐานะผู้รับผิดชอบโครงการย่อมต้องการทราบว่า โครงการนั้นจะบรรลุเป้าหมายเพียงใด คุ้มค่ากับทุนหรือแรงงานที่ลงไปหรือไม่ คำตอบเหล่านั้นได้จากการประเมินผลที่ถูกต้อง และเชื่อถือได้เป็นการประเมินอย่างเป็นระบบและมีความเป็นปรนัย (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, น. 92)

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลศรี (2544 : 93) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการประเมินผลโครงการอีกท่านหนึ่งว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินผลโครงการ คือ การหาแนวทางตัดสินใจ (Decision-making) และการประเมินผลโครงการไม่มีเป้าหมายเพื่อการค้นหาสะสมความรู้เพื่อการวิจัยต่อไป แต่จะมุ่งไปสู่การค้นหาสิ่งที่โครงการได้ดำเนินการไปแล้ว สิ่งใดที่ควรจะดำเนินต่อไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและศึกษาว่าระหว่างดำเนินโครงการนั้นมีปัญหาใดบ้างที่ควรปรับปรุงเพื่อบรรลุเป้าหมายของโครงการ

ระวีวรรณ สุขอุดม (2551, น. 80) ได้สรุปความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการว่า การประเมินทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินโครงการ ผลการประเมินโครงการ เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงโดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ของโครงการ นำไปสู่การดำเนินโครงการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

สมคิด พรหมจ้อย (2550, น. 30) ได้สรุปว่า การประเมินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผนและบริหารโครงการ ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานและโครงการ ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
2. ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน
3. ช่วยจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินโครงการ
4. ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินการโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินงานต่อ

5. ช่วยให้ข้อมูลที่บ่งถึงอิทธิพลของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไร คຸ້ມคຳ
 6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเอง
 จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อยและนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง
 และพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประชุม รอดประเสริฐ (2539, น. 40) ได้กล่าวถึง ความสำคัญและความมุ่งหมาย
 ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. การประเมินโครงการจะช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐาน
 ที่สำคัญของการดำเนินการมีความชัดเจนขึ้น
2. การประเมินโครงการทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่า
 หรือเกิดประโยชน์เต็มที่
3. การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์และดำเนินงานไป
 ด้วยดี
4. การประเมินโครงการช่วยแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการ และทำ
 ให้โครงการมีข้อเสียน้อยลง
5. การประเมินโครงการ ช่วยสร้างขวัญกำลังใจและความพึงพอใจในการ
 ปฏิบัติงานของบุคลากรในโครงการ
6. การประเมินโครงการช่วยควบคุมคุณภาพของโครงการ
7. การประเมินโครงการช่วยตัดสินใจในการบริหารโครงการ เป็นข้อมูลอย่าง
 สำคัญในการวางแผนหรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหาร

นิคม ชมพู่หลง (2534, น. 42) กล่าวไว้ว่า การประเมินโครงการอย่างเป็นระบบย่อม
 มีส่วนช่วยให้ผู้บริหารโครงการตระหนักถึงคุณภาพของโครงการที่กำหนดขึ้นว่า สามารถ
 ตอบสนองความต้องการของสังคม หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด และช่วย
 ให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการดำเนินการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโครงการให้มีความ
 ถูกต้องเหมาะสม และส่งผลให้มีความถูกต้องเหมาะสม และส่งผลให้โครงการนั้นดำเนินงาน
 อย่างมีประสิทธิภาพบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ทุกประการ

Anderson and Bell (1985, น. 111-112) ได้ให้ความคิดไว้ว่า โดยทั่ว ๆ ไปเราจะ
 มีความคิดในจุดมุ่งหมายของการประเมินผลโครงการที่สำคัญเพียง 2 ประการ คือ

1. เพื่อการตัดสินใจโครงการว่าดีหรือไม่ดีซึ่งเป็นการประเมินผลสรุป
 2. เพื่อการตรวจสอบดูว่าโครงการมีส่วนบกพร่องในเรื่องอะไร และควร
 ปรับปรุงในส่วนใด ซึ่งเป็นการประเมินผลระยะสั้นมีจุดมุ่งหมายอื่น ๆ ที่จะต้องกล่าวคือ
- 2.1 เพื่อจัดหาข้อมูลหรือข้อมูลสนเทศต่าง ๆ ที่นำไปใช้ในการตัดสินใจ
 เกี่ยวกับการดำเนินโครงการ อันประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการกำหนดความต้องการ
 ของโครงการ การตรวจสอบทางความคิด และความถูกต้องทางวิชาการ ตลอดจนการ
 ประเมินผลความพอเพียงของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการ

2.2 เพื่อการจัดหาข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการใน 2 ลักษณะ คือ จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ หรือจะขยายโครงการออกไปอีกหรือไม่ ความหมายอย่างเดียวกันกับการประเมินผล สรุปเมื่อสิ้นสุดโครงการนั่นเอง

2.3 เพื่อการจัดหาข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงโครงการ มีความหมายอย่างเดียวกันกับการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงโครงการหรือการประเมินระยะสั้น

2.4 เพื่อการจัดหาข้อมูลที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการขอความสนับสนุน

2.5 เพื่อการจัดหาข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการคัดค้านการดำเนินงานโครงการ

2.6 เพื่อการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ที่จะช่วยให้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางจิตวิทยาสังคมและด้านอื่น ๆ จากการที่มีผู้กล่าวถึงความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการ กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายและความสำคัญของการประเมินโครงการ ทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและปัญหาในการดำเนินโครงการ ผลจากการประเมิน เพื่อหาข้อเท็จจริงโดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลเป็นระยะ เป็นการประเมินความก้าวหน้าของโครงการ มีการปรับปรุงและพัฒนาส่วนต่าง ๆ ของโครงการอย่างต่อเนื่อง นำสู่การดำเนินโครงการที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด

2.3.6 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2544, น. 93) ได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1. การประเมินเป็นเครื่องมือของการรับรองคุณภาพในการให้บริการ ถึงแม้จะไม่สามารถประกันผลสัมฤทธิ์ขั้นสูงสุดของโครงการได้ แต่ก็สามารถจะรับรองคุณภาพของการให้บริการในระดับหนึ่งได้ ด้วยเหตุนี้องค์กรที่เป็นเจ้าของโครงการต่าง ๆ จำนวนมากจึงเห็นความจำเป็นที่ต้องใช้วิธีประเมินโครงการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่น่าเชื่อถือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากประชาชนทั่วไปด้วยการประเมินช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านการเงินทุนได้รับทราบปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ โดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่จัดขึ้นเพื่อการกุศล เช่น โครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กที่ด้อยโอกาส จากการประเมินโครงการดังกล่าว ย่อมทำให้ทราบว่าทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการนี้มีจำนวนเพียงพอหรือไม่ เด็กนักเรียนที่เข้ารับบริการจากโครงการประเภทนี้มีความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในด้านใดบ้าง ทั้งนี้ เพื่อจะได้หาทางปรับปรุงหรือแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในโอกาสต่อ ๆ ไป

2. การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานที่ต้องพิจารณาจัดสรรเงินทุนเพื่อให้การสนับสนุนโครงการ เช่น สำนักงบประมาณแผ่นดิน เป็นต้น

3. การประเมินชี้ให้เห็นความสำคัญของแต่ละโครงการตามลำดับก่อนหลัง โดยสามารถจะทราบได้ว่า โครงการใดมีความจำเป็นเร่งด่วนกว่ากัน ทั้งนี้เพื่อช่วยแก้ปัญหา ในการคัดเลือกโครงการ ตลอดจนช่วยลดความกดดันจากอำนาจทางการเมือง อันเนื่องมาจาก โครงการมีจำนวนมาก แต่เงินทุนสนับสนุนมีจำนวนจำกัด ดังนั้นการประเมินโครงการต่าง ๆ อย่างมีระบบและครบทุกขั้นตอนจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์น่าเชื่อถือ

4. การประเมินช่วยให้ได้ข้อมูลป้อนกลับจากผู้รับบริการข้อมูลประเภทนี้ทำให้ ทราบถึงข้อจำกัดและปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาปรับปรุงโครงการตลอดจน เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ

5. การประเมินช่วยให้ทราบถึงผลผลิตของโครงการทั้งในด้านที่พึงประสงค์และไม่ พึงประสงค์ควบคู่กันไป

สุภาพร พิศาลบุตร (2542, น. 110) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการประเมินโครงการ ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาว่าวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้แต่เดิมยังคงเป็นเป้าหมาย ที่แท้จริงในปัจจุบันหรือไม่เพียงใดและยังคงเป้าหมายที่เหมาะสมเพียงใด

2. เพื่อค้นพบการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

3. เพื่อพิจารณาหาเหตุผลของความสำเร็จและความล้มเหลวของการปฏิบัติ

4. เพื่อแสดงถึงหลักการของแผนงานที่สำเร็จผล

5. เพื่ออำนวยความสะดวกการบริหารงานโดยการนำเทคนิคสำหรับเพิ่มประสิทธิภาพ

6. เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยต่าง ๆ ที่จะมีขึ้นในระยะต่อไป

7. เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารสำหรับปฏิบัติในระยะต่อไป

สรุปได้ว่า การประเมินผลโครงการเป็นการบ่งชี้ถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการนั้น ๆ รวมทั้ง ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข และสามารถนำข้อมูลไปประกอบการ พัฒนาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามโครงการต่อไป

2.3.7 ขั้นตอนการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำอย่างมีขั้นตอนสอดคล้องกับ สภาพแวดล้อมของโครงการ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ (ไพรัช บวรสมพงษ์, 2554, น. 47)

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะประเมิน หมายถึง เป็นการกำหนดเป้าหมาย หรือสิ่งที่ต้องการประเมิน ซึ่งวัตถุประสงค์ของโครงการ เนื่องจากผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนิน โครงการมีหลายลักษณะ หลายระดับ

2. การเลือกวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะวัด ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับระยะเวลาของการ วัด เช่น การวัดผลเฉพาะหน้า ระยะสั้น หรือการวัดผลระยะยาว ความยั่งยืนของโครงการ และงบประมาณที่อาจจะเป็นข้อจำกัดในการประเมินผลโครงการระยะยาวได้

3. การเลือกเครื่องมือในการประเมิน และกระบวนการในการประเมินผล
โครงการ หมายถึง การกำหนดเนื้อหาการประเมินให้ตรงกับเจตนารมณ์ของการประเมินโดย
การสร้างเครื่องมือเพื่อที่จะใช้ในการประเมินผล

4. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ผู้ที่เป็นกลุ่มตัวแทนหรือกลุ่มผู้ที่ได้รับ
ประโยชน์จากโครงการทั้งหมด และอาจรวมถึงกลุ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์ทางออกจากการดำเนิน
โครงการ

5. การเลือกเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการว่าเป็น
อย่างไร เช่น โครงการที่มีลักษณะเปิด-ปิด

6. การเขียนรายงานสรุปและข้อเสนอแนะ เป็นการนำเสนอถึงสารสนเทศ
ข้อค้นพบอันเกิดจากการดำเนินโครงการเพื่อใช้ในการตัดสินใจ

2.3.8 รูปแบบการประเมินโครงการ

ได้มีผู้เสนอรูปแบบ (Approach) ในการประเมินหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละแบบ
มีแนวคิดทฤษฎี เหตุผลและวิธีการในการประเมินแตกต่างกันโดยที่ผู้วิจัยต้องพิจารณารูปแบบ
ต่าง ๆ ไปใช้เป็นแบบอย่าง (โมเดล) ในการประเมินให้เหมาะสมกับโครงการที่จะประเมิน
ดังที่มีรูปแบบในการประเมินที่ได้รับความนิยมจากนักวิจัยที่นำไปใช้อย่างกว้างขวางต่อไปนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2550, น. 42) ได้แบ่งรูปแบบการประเมินออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดหมาย (Objective Based Model) เป็นรูปแบบ
ที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังที่เกิดขึ้น หรือไม่ หรือประเมินโดยการตรวจสอบผลที่ระบุไว้ใน
จุดมุ่งหมายเป็นหลักโดยดูว่าเกิดการปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ได้แก่
รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) ครอนบาค (Cronbach) และเคริก
แพตทริค (Kirkpatrick)

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจคุณค่า (Judgmental Evaluation
Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับ
การกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าโครงการนั้นได้แก่ รูปแบบการประเมินของ Stake, Scriven and
Provus

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Secision Evaluation Model)
เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วย
ผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ
Welch, Stufflebeam and Alkin

นิตา ชูโต (2536, น. 14-23) กล่าวถึง รูปแบบของผลประเมินที่สำคัญ ๆ และนิยมใช้
ดังนี้

1. แบบวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach)
2. แบบยึดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือวัตถุประสงค์เป็นพื้นฐาน
(The Behavioral Objective or Goal-Based Approach)

3. แบบยึดการตัดสินใจเป็นหลัก (Decision-Making Approach)
4. แบบอิสระจากวัตถุประสงค์ (Goal-Free Approach)
5. แบบศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism Approach)
6. แบบตรวจสอบทางวิชาชีพ (The Professional Review Approach)
7. แบบกึ่งกฎหมาย (Quasi-legal Approach)
8. แบบการศึกษาเฉพาะกรณี (The Case-Study Approach)

ศิริชัย กาญจนวสี (2537, น. 89-91) ได้กล่าวถึง แนวคิดของการประเมิน โดยพิจารณาทางด้านปรัชญาการประเมินว่า นักทฤษฎีการประเมินมีพื้นฐานความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. พื้นฐานความเชื่อทางด้านวัตถุประสงค์ของการประเมิน มีแนวความเชื่อที่ว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์ พร้อมกับพยายามเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการนำผลไปใช้ในทางการบริหาร แต่อย่างไรก็ตามนักทฤษฎีการประเมินยังมีความเชื่อใจมุ่งหมายของการประเมินที่แตกต่างกัน 2 แนวคิด คือ

1.1 แนวคิดการประเมินเน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation) คือ การประเมินที่เน้นการเสนอสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจทางการบริหาร นักทฤษฎีการประเมินที่มีความเชื่อในแนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ Tyler, Provas and Stuff, lebeam

1.2 แนวคิดการประเมินเน้นการตัดสินใจคุณค่า (Value-Oriented Evaluation) คือ การประเมินที่เน้นการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน นักทฤษฎีการประเมินที่มีความเชื่อตามแนวคิดนี้ที่สำคัญ คือ Scriven, Worthen and Sander, Apple, Cooley and Lohns, Guba and Loncohn

2. พื้นฐานความเชื่อทางด้านวิธีการเข้าถึงคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมิน นักทฤษฎีการประเมินส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การประเมินควรเป็นผลที่ได้จากการใช้วิธีการที่น่าเชื่อถือและมีหลักฐานอ้างอิงได้ แต่รายละเอียดของวิธีเข้าถึงคุณค่ายังมี ความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่านักทฤษฎีการประเมินมีปรัชญาความเชื่อเกี่ยวกับมาตรการ การเข้าถึงคุณค่า และเกณฑ์การตัดสินใจคุณค่าอย่างไร ซึ่งมีแนวคิดที่แตกต่างกัน 2 แนวคิด คือ

2.1 แนวคิดวิธีเชิงระบบ (Systematic Approach) เป็นแนวคิดทฤษฎีการประเมินที่ยึดมาตรการการเข้าถึงคุณค่าและเกณฑ์ตัดสินใจคุณค่าตามแนวคิดปรัชญาปรนัยนิยม (Objectivism) มีความเชื่อว่าวิธีเหมาะสมในการประเมิน นักทฤษฎีการประเมินในกลุ่มนี้ พยายามเสนอโมเดลหรือรูปแบบการประเมินที่แสดงถึงการวางแผนการดำเนินงาน และวิธีการ ดำเนินการอย่างชัดเจน รัดกุม และเป็นระบบ สนับสนุนการใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐานในการเก็บ รวบรวมข้อมูล พยายามควบคุมเหตุการณ์และตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจส่งผลกระทบต่อ การประเมิน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามแผนการที่กำหนดและสรุปผลการประเมินตามเกณฑ์ มาตรฐานที่ประกาศไว้ล่วงหน้า

2.2 แนวคิดวิธีเชิงธรรมชาติ (Naturalistic Approach) เป็นแนวความคิดของนักทฤษฎีการประเมินที่ยึดมาตรการเข้าถึงคุณค่า และเกณฑ์การตัดสินคุณค่าตามแนวคิดปรัชญาอัตนัยนิยม (Subjectivism) มีความเชื่อว่าวิธีเชิงธรรมชาติเป็นวิธีที่เหมาะสมในการประเมิน นักทฤษฎีการประเมินกลุ่มนี้พยายามเสนอโมเดลหรือรูปแบบการประเมินที่มีลักษณะการดำเนินงานที่ยืดหยุ่นสนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูลในสภาพธรรมชาติ โดยใช้การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างพยายามวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยหลักการเชื่อมเหตุผล การสังเกตและวิเคราะห์เบื้องต้นจะนำไปสู่การสังเกตและการวิเคราะห์ในขั้นลึก ๆ ถัดไปจนได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน โดยอาศัยความรู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์เป็นเกณฑ์สำคัญในการสรุปผล

จากแนวคิดดังกล่าวจำแนกกลุ่มการประเมินออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ การประเมินการตัดสินใจโดยใช้เชิงระบบ Systematic Decision-Oriented Evaluation (SD Models)

1. องค์ประกอบของการประเมินการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงระบบ ประกอบด้วย

1.1 การประเมินระบบ (System Analysis) ได้นำเทคนิค Planning Programming and Budgeting (PPBS) ซึ่งมีรากฐานมาจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มาใช้ในหน่วยงานและผลผลิต (Output) มีความสัมพันธ์กันในลักษณะฟังก์ชันการผลิตที่สม่ำเสมอและมั่นคงและสามารถวัดผลได้ในเชิงปริมาณ การประเมินตามแนวคิดนี้นิยมใช้การทดลองมีการออกแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อหาข้อสรุปเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยเบื้องต้นและผลผลิตพร้อมทั้งสรุปผลที่ได้ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ตลอดจนนิยมเปรียบเทียบประสิทธิภาพกับโครงการอื่น ๆ ในแง่ผลผลิตตามที่คาดหวังโดยใช้เกณฑ์การสิ้นเปลืองทรัพยากรน้อยที่สุด กระทรวงกลาโหมของสหรัฐ (ศิริชัย กาญจนวาสี, น. 2547 : 133 ; อ้างถึงใน กระทรวงกลาโหมของรัฐ, 1965)

1.2 Cost-related Analysis ได้วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการประเมินโดยเสนอแนวคิดและเทคนิคในการวิเคราะห์ที่สำคัญ ได้แก่ Cost-effectiveness Analysis เป็นการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับประสิทธิผลที่ได้รับ Cost-benefit Analysis เป็นการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบของตัวเงิน Cost-utility Analysis เป็นการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับผลประโยชน์ของการใช้สอยและ Cost-feasibility Analysis เป็นการคาดคะเนค่าใช้จ่ายของทางเลือกต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าทางเลือกหรือโครงการนั้นมีค่าใช้จ่ายอยู่ในวงเงินที่มีอยู่และเป็นไปได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี , น. 2547 : 113 ; อ้างถึงใน Levin, 1983)

1.3 Program Evaluation and Review Techniques (PERT) PERT

เป็นเทคนิคการทบทวนและประเมินการจัดการขององค์กร เพื่อให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและเสร็จทันเวลาที่กำหนดโดยอาศัยการสร้างแผนผังการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนและประมาณเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม เพื่อหาเส้นทางการดำเนินกิจกรรมที่วิกฤต

เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายและเสร็จทันกำหนดเวลา (ศิริชัย กาญจนวาสี , 2547 น. 114 ; อ้างถึงใน Cook, 1966)

1. 4 Rossi, Freeman and Wright's Approach (RFWA) (Rossi) ; ฟรีแมนและไรส์ ได้เสนอรูปแบบการประเมินอย่างเป็นระบบที่พยายามเน้นการประเมินที่มีการวางแผน กำหนดวิธีการที่เป็นมาตรฐานและชัดเจน เพื่อให้ผลการประเมินมีความเที่ยงตรงและเป็นปรนัย RFW เสนอว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินควรเน้นที่การดำเนินงานว่า เข้าถึงประชากรเป้าหมายเพียงไร เป็นไปตามแผนหรือไม่ มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพียงไร โดยการประเมินนั้นจะต้องให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการติดตามควบคุมผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาเศรษฐศาสตร์การดำเนินงาน (ศิริชัย กาญจนวาสี , 2547, น. 114 ; อ้างถึงใน Freeman and Wright, 1979)

1.5 Experimental Approach นักวัดผลทางจิตวิทยาได้เสนอหลักการวัดและการทดลองมาใช้เป็นแนวทางหนึ่งของการประเมิน การประเมินควรออกแบบอย่างรัดกุมควรใช้แบบแผนการทดลองหรือกึ่งทดลอง มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างได้มาตรฐาน การตัดสินใจควรอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์มากกว่าที่จะใช้มาตรฐานส่วนตัวแล้วพยายามสรุปผลในรูปของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เพื่อจะได้นำผลไปใช้อ้างอิงได้กับโครงการอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน การตัดสินใจของผู้บริหาร Cronbach (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 114 ; อ้างถึงใน Cronbach, 1982)

1. 6 Goal-based (Behavioral objectives) Approach ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่ยึดวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมินเป็นหลักในการประเมินความสำเร็จ วัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมินเป็นหลักในการประเมินความสำเร็จ วัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมินจึงเป็นทั้งเป้าหมายของการประเมินและผลลัพธ์ที่คาดหวังซึ่งสามารถมาเป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการตัดสินใจสำเร็จของการดำเนินงานในการกำหนดวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ประเมิน จึงต้องมีความชัดเจนในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อที่นักประเมินจะวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอันเป็นการตัดสินใจสำเร็จของการดำเนินกิจกรรม Tyler (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 15 ; อ้างถึงใน Tyler, 1950)

1. 7 Discrepancy Approach ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เน้นการตรวจสอบความไม่สอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพื่อเป็นการชี้จุดเด่น จุดด้อยของการดำเนินงาน โดยการบรรยายเอกสารที่เกี่ยวข้องสังเกตการณ์ในสนาม ประเมินการบรรลุเป้าหมายระหว่างทาง ประเมินการบรรลุเป้าหมายปลายทาง และเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างโครงการหรือกิจกรรม นักประเมินจะต้องตั้งเกณฑ์มาตรฐานความสอดคล้องของแต่ละขั้นตอนของการประเมิน ถ้าความสอดคล้องเกิดขึ้นไม่ถึงระดับที่ยอมรับได้จะต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานหรือเปลี่ยนเกณฑ์หรือยุติโครงการหรือกิจกรรม Provus (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 115 ; อ้างถึงใน Provus, 1971)

1. 8 Context-Input-Process-Output Approach (CIPP) ได้เสนอ CIPP Model สำหรับการประเมินบริษัท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกเป้าหมาย จุดมุ่งหมายของโครงการ การดำเนินงาน (Planning Decisions) การกำหนดยุทธวิธี แผนงาน และการดำเนินงานให้มีความเหมาะสม (Structuring Decisions) การปรับเปลี่ยนยุทธวิธี แผนงาน การดำเนินงานให้มีความเหมาะสม (Implementing Decisions) และการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน คง-ขยาย ยุบ-เลิกโครงการ (Recycling Decisions) Stufflebeam และคณะได้เสนอแนะว่า นักประเมินจะต้องออกแบบการประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการตัดสินใจของผู้บริหารโดยการระบุประเภทให้สอดคล้องกับสภาพการตัดสินใจของผู้บริหารโดยการระบุประเภทระดับ และคาดคะเนสถานการณ์ของการตัดสินใจที่จะเกิดขึ้นกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ และวางแผนแนวทางการประเมินจากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ วิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผล Stufflebeam (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 115-116 ; อ้างถึงใน Stufflebeam, 1971)

1. 9 Center for the study of Evaluation Approach (CSE) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า CSE Approach โดยที่ Alkin มองว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการทำให้เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจ จุดมุ่งหมายของการประเมินจึงเป็นการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร โดยการประเมินควรประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ คือ การประเมินความต้องการของระบบ (System Assessment) ประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) ประเมินการดำเนินงานตามแผน (Implementation Evaluation) ประเมินความก้าวหน้า (Progress Evaluation) และประเมินผลลัพธ์ (Outcome Evaluation) นักประเมินจะต้องรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการและให้ตรงกับความต้องการของผู้บริหารโดยจะต้องทราบว่าใครมีอำนาจในการตัดสินใจผู้บริหารต้องการข้อมูลอะไรและนักประเมินควรเป็นคนกลางไม่มีส่วนรวมกับโครงการ Alkin (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 116 ; อ้างถึงใน Alkin, 1979)

2. การประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงธรรมชาติ Naturalistic Decision Oriented Evaluation (ND Models)

องค์ประกอบของการประเมินที่เน้นการตัดสินใจโดยใช้วิธีเชิงธรรมชาติประกอบด้วย

2.1 Utilization-Focused Approach (UFA) ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เน้นการนำผลไม่ใช่ประโยชน์ Patton ให้แนวทางว่าบุคลิกภาพของนักประเมินเป็นกุญแจการใช้ผลประโยชน์จากการประเมิน นักประเมินจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับผู้ต้องการใช้ข้อมูล โดยตรงพัฒนาความสัมพันธ์ส่วนตัว เพื่อล่วงรู้ความต้องการของข้อมูล การตัดสินใจที่ต้องการทำและป้อนข้อมูลที่เขาต้องการการดำเนินงานสามารถกระทำได้โดยระบุผู้เกี่ยวข้องโดยตรงที่ต้องการใช้ผลการประเมินกำหนดประเด็นของการประเมินให้ชัดเจน เลือกรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และใช้เกณฑ์การตัดสินอันเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ผลการประเมิน เสนอผลการประเมินโดยให้ผู้ใช่ผลการประเมินเป็นผู้สรุปแลตัดสินคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมินจากนั้นจึง

ทำการเผยแพร่ผลการประเมิน Patton (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, 117 ; อ้างถึงใน Patton, 1986)

2.2 Stakeholder-Based Approach The National Institute of Education (NIE) ของสหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนเงินในการพัฒนา Stakeholder-based Approach Model เป็นรูปแบบการประเมินที่ให้ความสำคัญและเน้นการตอบสนองความต้องการทราบผล การประเมินของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มผู้สนใจและเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน (Multiple Stakeholder Groups) กลุ่มผู้สนใจและผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ประเมินถูกนำมาให้มีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมิน เกณฑ์การประเมิน เครื่องมือ การแปลผล การให้ข้อมูล ย้อนกลับเกี่ยวกับร่างรายงานซึ่งต่อมา Mark and Shotland (1985) ได้เสนอแนวคิดในการเลือกกลุ่มผู้สนใจและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ประเมิน โดยพิจารณาจากเป้าหมายของการมีส่วนร่วม ถ้าเพื่อเป็นการส่งเสริมการใช้ผลการประเมิน (Utilization) ควรเลือกกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินนโยบายและควรให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง กลุ่มดังกล่าว เช่น ผู้บริหาร ผู้จัดดำเนินการที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย แต่ถ้าเพื่อเป็นตัวแทนของกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Process) ควรเลือกกลุ่มที่มีอำนาจในการตัดสินใจและไม่จำเป็นต้องให้มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด แต่ถ้าเพื่อเป็นการสร้างพลังการตัดสินใจ (Empowerment) ที่สอดคล้องกับกระบวนการประชาธิปไตย ควรเลือกกลุ่มที่มีอำนาจน้อยในการตัดสินใจแต่มีบทบาทของการต่อรองสูง เช่น ผู้ใช้บริการ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มพลังต่าง ๆ เป็นต้น Bryk (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 117 ; อ้างถึงใน Bryk, 1983)

2.3 Responsive (Countenab Tunce) Model ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่สนองความต้องการสารสนเทศของผู้สนใจใช้ผลการประเมิน โดยพยายามสะท้อนคุณค่าของการดำเนินงานตามเทศนะของผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายอย่างกว้างขวาง Stake เสนอให้ใช้วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) รวบรวมข้อมูลโดยเน้นการสังเกตและสัมภาษณ์ตามสภาพธรรมชาติ โดยใช้บันทึกสังเกตหลาย ๆ คนทำการสังเกตกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหลาย ๆ กลุ่ม เน้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้กระบวนการ และผลกระทบในด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาองค์ประกอบของการประเมิน 3 ส่วน คือ Antecedent, Transaction และ Outcomes วิธีการประเมินเน้นการบรรยายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบตามที่คาดหวังและเกิดขึ้นจริงและตัดสินคุณค่าสุดท้ายให้เป็นหน้าที่ของผู้ใช้ผลการประเมินจะกำหนดเกณฑ์และทำการชั่งน้ำหนักคุณค่าสุดท้ายให้เป็นหน้าที่ของผู้ใช้ผลการประเมินจะกำหนดเกณฑ์และทำการชั่งน้ำหนักคุณค่าของฝ่ายต่าง ๆ เอาเอง Stake (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, 118 ; อ้างถึงใน Stake, p. 1978)

2.4 Creative Approach ได้เน้นว่า ไม่มีวิธีที่ดีที่สุดวิธีเดียวในการประเมินเนื่องจากทุกสถานการณ์ของการประเมินมีความสลับซับซ้อนและมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไม่จะเป็นคุณลักษณะ เงื่อนไข ทรัพยากร ข้อจำกัด กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ค่านิยมและการเมือง ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีการแตกต่างกัน การประเมินที่ดีควรสอดคล้องกับสถานการณ์ (Situation ally Responsive) เน้นผลที่นำไปใช้ผลประโยชน์ได้ (Utilization-Focused) และวิธีการยืดหยุ่น

(Methodologically Flexible) Patton ได้เสนอว่า Creative Evaluation เป็นการประเมินที่ใช้กระบวนการแก้ปัญหาในการปรับเปลี่ยนสถานการณ์และการประเมินให้เหมาะสมกัน โดยอาศัยความสามารถส่วนตัวของนักประเมินในการสังเกตเจาะตอตรง ปฏิสัมพันธ์กับองค์ประกอบสถานะแวดล้อม เพื่อออกแบบการประเมินและวิธีการหรือเทคนิคให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นนักประเมินจึงต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และกล้าหาญ มีความกระตือรือร้น ตอบสนองได้ไว ปรับตัวได้ดี และสามารถให้ความรู้ผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจในกระบวนการการประเมิน และการใช้ผลการประเมินโดยมีสไตล์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง Patton (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 118 ; อ้างถึงใน Patton, 1981)

2.5 Transactional Approach ได้เสนอแนวคิดในการประเมินที่เรียกว่า Transactitional Approach เพื่อใช้แก้ไขความแตกแยกหรือขัดแย้งอันเนื่องมาจากการดำเนินโครงการและประสานรอยร้าวด้วยหลักการบริหารความขัดแย้ง รูปแบบการประเมินนี้เริ่มต้นด้วยการประชุมเพื่อรับทราบปัญหาของกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สร้างเครื่องมือติดตามข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการรับรู้ปัญหา ความคาดหวังของกลุ่มต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนโครงการให้เหมาะสมโดยสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ติดตามควบคุมโครงการ ตรวจสอบ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ Rippey (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 119 ; อ้างถึงใน Rippey, 1973)

2.6 Illuminative Approach นักทฤษฎีการประเมิน ชาวอังกฤษได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า Illuminative Evaluation ซึ่งเน้นการใช้เทคนิคการสังเกตแบบปลายเปิด (Open-Ended Observation) เกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของโครงการ ข้อตกลงเบื้องต้น สถานการณ์แวดล้อมปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อโครงการ เพื่อบรรยาย แปลความหมายและจัดทำเอกสารรายงานเกี่ยวกับผลดีผลเสียของสถานการณ์แวดล้อม นวัตกรรม การเปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ที่สำคัญตลอดจนการแสวงหาหลักการทั่วไป Parlett and Hamilton (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 119 ; อ้างถึงใน Parlett and Hamilton, 1976)

2.7 Democratic Approach ได้เสนอแนวทางการประเมินแบบประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญต่อผู้มีผลประโยชน์ จากการดำเนินงานทุกฝ่ายให้มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน นักประเมินทำหน้าที่เจรจา ประสานงาน ระหว่างแหล่งทุนผู้บริหาร ผู้ร่วมโครงการ และผู้ที่ได้รับผลจากโครงการประชาชนทั่วไป ตลอดจนทำหน้าที่ศึกษาข้อมูลของโครงการเสนอ และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ การตัดสินคุณค่าและข้อเสนอแนะขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของผู้ที่เกี่ยวข้องแต่ละฝ่าย McDonald (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 120 ; อ้างถึงใน McDonald, 1975)

3. การประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่าโดยใช้วิธีการเชิงระบบ (SV Models)

องค์ประกอบของการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่าโดยใช้วิธีการเชิงระบบประกอบไปด้วย

3.1 Consumer-Oriented Approach ได้เสนอรูปแบบที่เน้นความสำคัญของผู้บริโภค Scriven มีแนวคิดว่าการประเมินเป็นการตัดสินคุณค่าเชิงสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ การประเมินจุดมุ่งหมายให้เกิดประโยชน์ต่อบริโภคในการพัฒนาตัดสินใจเลือกการบริโภคที่คุ้มค่า หรือสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ผลผลิตที่ได้จากกระบวนการซึ่งอาจอยู่ในรูปการบริการหรือผลิตภัณฑ์ก็ตาม ควรตัดสินคุณค่ามาตรฐานของผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริโภคอาจเป็นผู้ซื้อสินค้า ผู้ใช้บริการ ผู้เข้าโครงการฝึกอบรม ผู้เลือกสถานศึกษา นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้เสียภาษี เป็นต้น การประเมินในลักษณะนี้นักประเมินควรเป็นผู้ประเมินภายนอกที่มีความเป็นอิสระ คำถามการประเมินที่สำคัญคือ อะไรเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด ภายใต้ความแตกต่างของบริบทด้านราคา ความต้องการ ความคุ้มค่าทางสังคม ผลกระทบทางบวกหรือลบที่อาจเกิดขึ้นตามมา ขั้นตอนการประเมินที่สำคัญควรประกอบด้วยรายการกิจกรรมของการวัด การตีค่า การจัดลำดับความสำคัญ การชั่งน้ำหนัก ผลตอบแทนและสังเคราะห์เพื่อสรุปผล Scriven (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 20 ; อ้างถึงใน Scriven, 1967)

3.2 Judicial (Adversarial) Approach ได้เสนอวิธีการพิพากษาคดีมาใช้เป็นวิธีการบรรลุข้อยุติเกี่ยวกับการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน ด้วยการนำสืบพยานหลักฐานของทิมนักประเมิน 2 ฝ่ายที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของโครงการแตกต่าง เพื่อเปิดโอกาสให้นักประเมินแต่ละฝ่ายแสดงหลักฐานที่น่าเชื่อถือที่สุดของฝ่ายตน โดยมีการซักถามพยานของตนและฝ่ายตรงข้าม ผู้พิพากษาและคณะลูกขุนฟังการเสนอข้อเท็จจริงและการสืบสวนพยานจากทิม นักประเมินแต่ละฝ่าย เพื่อตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ประเมินพร้อมทั้งจัดหาข้อเสนอแนะโดยมีขั้นตอนในการประเมินคือ กำหนดประเด็นปัญหาเพื่อใช้เป็นกรอบของการสืบสวนคัดเลือกประเด็นและเรียงลำดับความสำคัญ เปิดโอกาสให้ทิมนักประเมินแต่ละฝ่ายเสนอข้อมูลหลักฐานของผลการประเมิน นำสืบพยานและเสนอข้อโต้แย้ง คณะลูกขุนสรุปผลตัดสินคุณค่าและจัดหาข้อเสนอแนะ แนวทางนี้อยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่าการสืบสวนสอบสวนกับมนุษย์ถือว่าเป็นหลักฐานที่สำคัญที่สุด เพราะนอกจากจะได้ข้อเท็จจริงแล้ว ยังสามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม สีนัยท่าทางซึ่งเป็นส่วนประกอบที่นำไปสู่การตัดสินคุณค่าที่เหมาะสม Owens (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 121 ; อ้างถึงใน Owens, 1973)

3.3 Accreditation (Professional Review) Approach ตอนต้นศตวรรษที่ 20 ได้เกิดการตื่นตัวในการรวบรวมกลุ่มของนักวิชาชีพเป็นสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ์การประกอบวิชาชีพของสมาชิกในขณะเดียวกัน สมาคมวิชาชีพดังกล่าวยังทำหน้าที่กำหนดจรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพการพิจารณาผลงานทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบการประเมินที่เรียกว่า Professional Review รูปแบบการประเมินดังกล่าวประกอบด้วยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาชีพนั้น ๆ ทำการประชุมกำหนดมาตรฐานเกณฑ์มาตรฐานการ ปฏิบัติ และใช้เป็นแนวทางในการตัดสินคุณภาพของผลการปฏิบัติงาน ผลงานทางวิชาการรับรองวิทยฐานะ

(Accreditation) การให้วุฒิบัตร Scriven (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 122 ; อ้างถึงใน Scriven, 1973)

3.4 Goal-free Approach ได้เสนอรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า Goal-free Evaluation ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่พยายามลดความลำเอียงของการประเมินที่เน้นการประเมินที่เกิดขึ้นตรง (Actual Effects) หรือผลทั้งหมดโครงการทั้งในแง่ผลที่คาดหวังและผลที่ไม่ได้คาดหวัง เช่น ผลข้างเคียงซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ เป็นต้น Scriven เสนอให้มีการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการตัดสินคุณค่าของโครงการ การประเมินโครงการแบบไม่อิงวัตถุประสงค์ของโครงการมีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบผลทั้งหมดของโครงการ เปรียบเทียบการดำเนินโครงการกับโครงการอื่น ๆ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการดำเนินงานวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายเพื่อศึกษาอัตราส่วนค่าใช้จ่ายกับประสิทธิผล จากนั้นจึงสรุปผลการประเมินบุคลากร การดำเนินงานและคุณค่าสรุปของโครงการ Scriven (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 122 ; อ้างถึงใน Scriven, 1973)

3.5 Training /Approach ได้เสนอรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรม (Training) เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลของโครงการฝึกอบรมว่าให้ผลอะไรบ้างแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมและหน่วยงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงโครงการฝึกอบรมหรือตัดสินยุติหรือดำเนินการต่อไป Kikpatrick ได้เสนอว่าควรทำการประเมินผลการฝึกอบรมเป็น 4 ลำดับชั้น ได้แก่ 1) การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) อันเป็นความรู้สึกตอบสนองต่อโครงการของผู้เข้ารับการอบรม เช่น หลักสูตร เนื้อหาสาระ วิทยากร เอกสาร สถานที่วัสดุอุปกรณ์ ระยะเวลา 2) การประเมินการเรียนรู้ (Learning) อันเป็นผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม เช่น การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ ทักษะก่อน-หลังการฝึกอบรม 3) การประเมินพฤติกรรม (Behavior) อันเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมเมื่อไปปฏิบัติงาน เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก่อน-หลังการฝึกอบรมและหลังจากการไปปฏิบัติงาน 4) การประเมินผลต่อองค์กร (Results) เป็นการประเมินผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดต่อองค์กร อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม เช่น การลดลงของปัจจัยเสี่ยง การเพิ่มขึ้นของผลผลิต ประสิทธิภาพ Kikpatrick (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547, น. 122 ; อ้างถึงใน Kikparick, 1978)

3.6 Theory-Based Approach Chen (1999), Bickman (1990) และ Rogers (2000) ได้เสนอโมเดลการประเมินแบบองค์การขับเคลื่อนทางทฤษฎี โดยใช้ทฤษฎีโครงการเป็นเครื่องนำทางสำหรับตัดสินว่าโครงการนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่และปัจจัยใดเป็นสาเหตุของโครงการที่เกิดขึ้น เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาโครงการลักษณะนั้นต่อไป การประเมินตามแนวคิดนี้ เริ่มจากการใช้ตรรกศาสตร์ของโครงการด้วยการพัฒนาทฤษฎีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ มีความเที่ยงตรงภายใต้บริบทของโครงการ แนวคิดทางทฤษฎีจะช่วยเชื่อมโยงระหว่างปัจจัย กิจกรรมการดำเนินงานและผลลัพธ์อันเป็นผลสำเร็จของโครงการ มีการระบุตัวแปรต้นและตัวแปรตามพร้อมทั้งการเชื่อมโยงเชิงสาเหตุ ผลการประเมินทำให้ทราบว่าปัจจัยต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมการดำเนินงานนำไปสู่ผลลัพธ์ตามคำทำนายของทฤษฎีหรือไม่

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นประสบผลสำเร็จเพียงใดและปัจจัยใดเป็นส่วนสำคัญต่อการ เกิดผลสำเร็จหรือไม่ สำเร็จนั้น ความเหมาะสมของการใช้รูปแบบการประเมินนี้อยู่ที่ความสามารถในการสร้างทฤษฎี โครงการที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ถ้าทฤษฎีมีความสอดคล้องกับโครงการและบริบทของโครงการ ทฤษฎีนั้น จะช่วยนำทางทำให้สามารถตรวจสอบผลของโครงการได้อย่างน่าเชื่อถือ

3.7 Value-Added Approach Best และ Kahn (1993, น. 246-247) ได้เสนอ โมเดลกาประเมินแบบเน้นผลลัพธ์ที่เป็นมูลค่าเพิ่ม ซึ่งเป็นการติดตามกับผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ (Outcome Monitoring) สำหรับประเมินความงอกงามพัฒนาการ หรือคะแนนเพิ่มโยใช้ แบบสอบถามมาตรฐานเป็นเครื่องมือติดตามประเมินความก้าวหน้า แนวโน้มของผลสัมฤทธิ์ และพัฒนาการของระบบศึกษา สถานศึกษาหรือผู้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องว่ามี พัฒนาเพิ่มขึ้นเพียงไร สำหรับเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษา ขนาดประเภท สังกัดเพื่อจัด กลุ่มคุณภาพและจัดทำรายงานข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษาในภาพรวม นักประเมินอาจใช้ตัวบ่งชี้เชิงระบบเป็นกรอบของการติดตามความก้าวหน้าหรือพัฒนาการ คำถามเชิงประเมินที่สำคัญของรูปแบบการประเมินนี้ เช่น ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์เป็นอย่างไร ส่วนใดของระบบที่มีผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ส่วนใดแย่ที่สุด ส่วนใดบ้างที่ควรมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขระบบ โดยรวมประสบผลสำเร็จหรือไม่สำเร็จเพียงใดเป็นต้นประกอบไปด้วย

4. การประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่าโดยวิธีเชิงธรรมชาติ (V Models)

องค์ประกอบของการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่าโดยวิธีเชิงธรรมชาติ Effective Approach Cronbach (1984, น. 134-135) ได้เสนอแนวทางการประเมินที่พยายามเพิ่มโอกาส ของการนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ เรียกว่า Effective Evaluation ซึ่งเป็นวิธีที่ผสมผสาน ระหว่างแนวคิดการประเมินแบบตอบสนองความต้องการผู้ใน สารสนเทศ (Responsive Rvaluation) กับวิธีประเมินแบบธรรมชาติ (Naturalistic Methodologies) ซึ่งเน้นวิธีการ ที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ โดยเริ่มต้นจากการระบุผู้เกี่ยวข้องในข่ายที่จะใช้สารสนเทศจากการ ประเมิน ระยงค์ประกอบที่ต้องการประเมินคุณค่าภายในและหรือคุณค่าภายนอก ประเมินแบบ Formative หรือ Summative จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาคุณค่า ที่ต้องการประเมินและเกณฑ์มาตรฐานเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล แปลผล ตัดสินคุณค่าภายใน และภายนอกตลอดจนจัดทำรายงานผลและข้อเสนอแนะ

Criticism Approach Rossi และ Freeman (1993, น. 267-268) ได้ประยุกต์ มโนทัศน์ของศิลปะวิจารณ์ (Art Criticism) มาใช้เป็นรูปแบบของการประเมิน โดยในแนวคิดว่าการวิพากษ์วิจารณ์เป็นการใช้วิจารณ์ญาณในการบรรยายคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา (Descriptive Aspect) ตีความหมายคุณภาพของสิ่งที่ศึกษา (Interpretive Aspect) ออกมาใช้เชิงประจักษ์ ตามความรับรู้ของผู้เชี่ยวชาญ การตัดสินคุณค่าของสิ่งนั้น (Evaluative Aspect) Eisner เสนอว่าการประเมินตามแนวทางของศิลปะวิจารณ์ประกอบด้วยศิลปะของการรับรู้อันประณีต ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนและประสบการณ์กับศิลปะของการเปิดเผยคุณภาพของการถ่ายทอด ความรู้สึกที่กลั่นกรองผ่านเกณฑ์มาตรฐานเพื่อสะท้อนคุณค่าของสิ่งนั้นออกมา วิธีการประเมิน

แนวนีจึงขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์และการฝึกหัดเหมาะสมของนักประเมินเพื่อให้มีการรับรู้ที่ไวและสามารถสะท้อนคุณค่า.ของสิ่งนั้นออกมาได้

Authentic Approach Worthen and Jam (1989, น. 221 - 222) ได้เสนอรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานตามสภาพจริง การประเมินตามสภาพจริงได้เริ่มการพัฒนา มาตั้งแต่ ค.ศ. 1900 เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของการทดสอบด้วยข้อสอบเขียนตอบแบบหลายตัวเลือก ให้เกิดความสมดุล ยืดหยุ่นที่จะใช้กับการประเมินภาคปฏิบัติ (Performance Assessment) ที่ใกล้เคียงกับสภาพที่เป็นจริงทางสังคม เช่น การประเมินตามสภาพปัญหาจริงเกี่ยวกับความคิด การทำงานร่วมกัน ชิ้นงาน งานเขียน แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ทักษะชีวิต เป็นต้น โดยการพิจารณาตัดสินตามมิติคุณภาพ (Rubrics) ซึ่งเป็นระดับมาตรฐานที่ยอมรับ สำหรับใช้เปรียบเทียบภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ขั้นตอนของการประเมินผลการปฏิบัติงานตามสภาพจริงประกอบด้วยกำหนดทักษะหรือคุณลักษณะที่ต้องการประเมิน ทำการประเมินผลการปฏิบัติ ตรวจสอบความถูกต้องและรายงานผล

Construcitivist Approach Cronbach (1984, 189 - 190) ได้เสนอโมเดล การประเมินแบบสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่าย ซึ่งเป็นการประเมินที่อยู่บนพื้นฐานของการ ให้บริการที่ตอบสนองต่อความหวังใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย พื้นฐานของการให้บริการ ที่ตอบสนองต่อความหวังใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย พื้นฐานความคิดมาจากความเชื่อว่าคุณความจริง ไม่ใช่สิ่งสากลที่ยั่งยืน แต่ยึดถือว่าคุณความจริงเป็นเพียงปฏิบัติการตาม ทัศนวิสัยของผู้เกี่ยวข้อง ผู้ประเมินจึงมีบทบาทในการควบคุมการประเมินและทำการประเมินร่วมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ เสียทุกฝ่าย ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือมนุษย์ที่สามารถทำให้เกิดฉันทามติร่วมกันได้ ผู้เกี่ยวข้องมี บทบาทสำคัญในการกำหนดประเด็นการประเมินและตัวแปรของการประเมิน ตลอดจนให้ความ เห็นชอบต่อวิธีการประเมินและตัวแปรของการประเมิน ตลอดจนให้ความเห็นชอบ ต่อวิธีการประเมิน ส่วนผู้ประเมินมีหน้าที่ให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกแปลงโลกของตนเองให้เกิดพลัง ของความร่วมมือที่จะพัฒนาสังคมกลุ่มและตนเองรวมทั้งรักษาดุลยภาพระหว่างวิธีการเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพตลอดขั้นตอนของการประเมิน รูปแบบของการประเมินนี้สามารถนำไป ประยุกต์ได้ เมื่อผู้ประเมินและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นด้วยกับแนวทางนี้และตกลงใจที่จะร่วมมือ กันจนเกิดฉันทามติของการประเมิน โดยผู้ประเมินจะต้องมีคุณธรรม มีบารมีและเป็นที่ยอมรับ ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

Empowerment Approach Madaus and Stufflebeam (1989, น. 235-236) ได้เสนอโมเดลการประเมินแบบสร้างพลังการประเมิน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานตามแนวคิดของการน ประเมินแบบสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่าย การประเมินตามรูปแบบสร้างพลังนี้มุ่งตอบสนอง ต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย (Stakeholders) ทั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุดให้ มาร่วมกัน ดำเนินงานจนเกิดเป็นพลังความรู้ความเข้าใจในการประเมินและสามารถดำเนินการ ประเมินได้เอง ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างการประเมินแบบสร้างพลังการประเมินกับ การประเมินแบบสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายอยู่ตรงที่การประเมินแบบสร้างความร่วมมือ จากทุกฝ่าย ผู้ประเมินมีบทบาทของการควบคุมการประเมินและการดำเนินการประเมิน

จนเกิดการยอมรับการประเมินและผลการประเมินร่วมกัน แต่การประเมินแบบสร้างพลังการประเมินผู้ประเมินไม่ได้มีบทบาทเป็นผู้ควบคุมการประเมิน ผู้ประเมินมีบทบาทเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือเชิงเทคนิคและการสร้างพลังการประเมินร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.4 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินโครงการของรูปแบบการประเมินชิปปี้ โมเดล (Stufflebeam 's CIPP Model) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.4.1 รูปแบบการประเมินชิปปี้ โมเดล (Stufflebeam's CIPP Model)

ในปี ค.ศ. 1971 สตีฟเฟิลบีมและคณะได้เขียนหนังสือชื่อ “Educational Evaluation and Decision Making” หนังสือเล่มนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการศึกษาของไทย เพราะได้ให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดผลและประเมินผลการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจและทันสมัยด้วย นอกจากนั้นสตีฟเฟิลบีมก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินรูปแบบการประเมินออกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่าท่านผู้นี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมินจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบันสตีฟเฟิลบีมได้ให้คำนิยามของคำว่า “การประเมิน” Stufflebeam (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, น. 166 ; อ้างถึงใน Stufflebeam , 1985 , น. 159) ไว้ดังนี้ “การประเมิน” คือ กระบวนการของการระบุ หรือ กำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมถึงดำเนินการ รวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่จัดเก็บมาแล้วนั้น มาทำให้เกิดเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการประกอบการตัดสินใจต่อไป จากนิยามดังกล่าวมีสาระสำคัญที่สามารถ ขยายความเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. การประเมินเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจรและย้อนกลับมาสู่วงรอบใหม่ของวงจรด้วย
2. กระบวนการประเมินจะต้องมีการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
3. กระบวนการประเมินจะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ระบุไว้
4. กระบวนการประเมินจะต้องมีการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาแล้วนั้นมาจัดทำเป็นสารสนเทศ
5. สารสนเทศที่ได้มานั้นจะต้องมีความหมายและมีประโยชน์
6. สารสนเทศดังกล่าวจะต้องได้รับการนำไปเสนอเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่หรือแนวทางดำเนินการใดๆ ต่อไป

แนวคิดของสตีฟเฟิลบีมมีลักษณะแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดทำ และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารนั้นมีหน้าที่เรียกหาและนำผลการประเมินที่ได้นั้นไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องตามควรแก่กรณี

ทั้งนี้ในส่วนที่เป็นรายละเอียดของการประเมินตามนิยามของสตีฟเฟิลบีมนั้นสามารถถ่ายทอดเป็นโมเดลพื้นฐานได้ Worthen และ Sanders (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ , 2554, น. 166 ; อ้างอิงมาจาก Worthen and Sanders, 1973, p. 134) ดังนี้

ภาพที่ 2.1 โมเดลพื้นฐานของสตีฟเฟิลบีม. (p. 134) โดย Worthen, B. R. & Sanders, J. R. (1987). New York: Longman Inc.

ขั้นตอน คือ การประเมินตามโมเดลของสตีฟเฟิลบีมนั้น สามารถสรุปการประเมินเป็น 3 กำหนดหรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การวิเคราะห์จัดสรรสนเทศเพื่อนำเสนอฝ่ายบริหาร
3. องค์ประกอบของการประเมินตาม CIPP Model Stufflebeam (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ , 2544, น. 167-170 ; อ้างอิงใน Stufflebeam, 1985 : 159) ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

3.1 การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือดำเนินโครงการใด ๆ หรือมีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผลรวมทั้งเพื่อพิจารณาความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการดังกล่าว การชี้ประเด็นปัญหา ตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายของโครงการ

3.2 การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมเพียงพอของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเทคโนโลยีและแผนของการดำเนินงาน

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) ส่วนนี้เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินงานโครงการเพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้น ๆ หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อการพัฒนางานต่าง ๆ บันทึกภาวะของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ การจัด

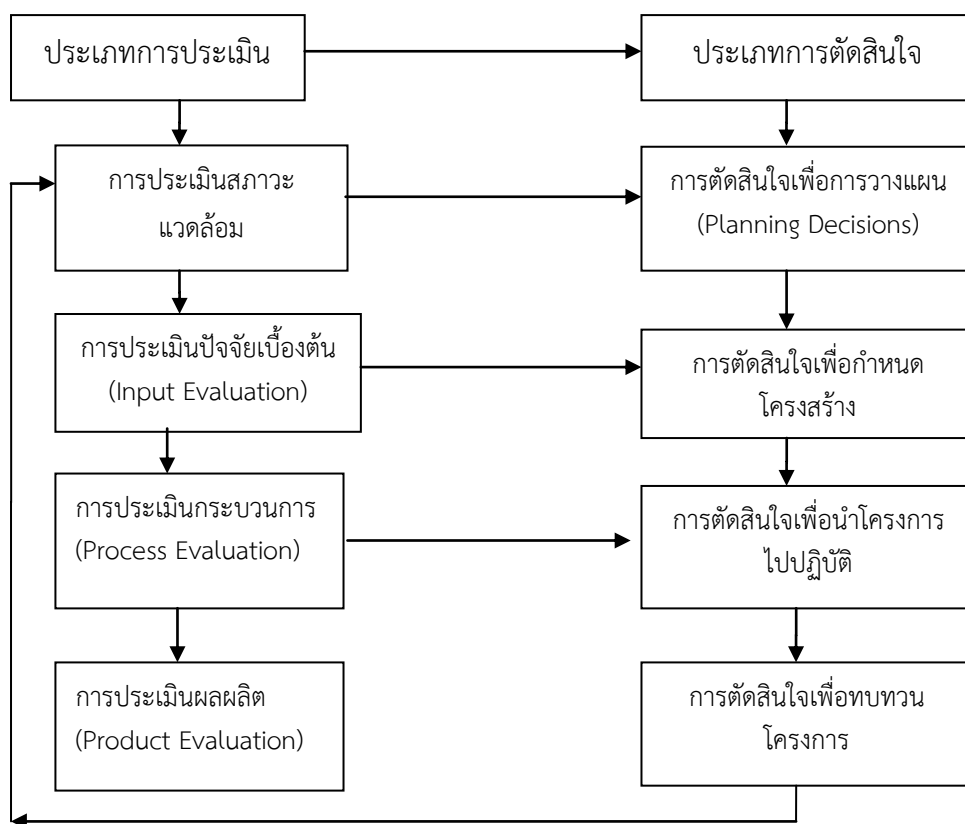
ประเภทของการประเมินดังกล่าวแสดงถึงการประเมินที่พยายามให้ครอบคลุมกระบวนการทำงานในทุก ๆ ขั้นตอน ตามแนวคิดที่รู้จักกันดีในนามว่า “CIPP” สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการประเมินทั้ง 4 ประเภทข้างต้นได้แก่การตัดสินใจ เพื่อการดำเนินการใด ๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้อีก 4 ประเภทเช่นกัน คือ

3.4.1 การตัดสินใจเพื่อการวางแผน การตัดสินใจที่อาศัยการประเมินสถานะแวดล้อม มีบทบาทสำคัญที่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน

3.4.2 การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินตัวป้อน มีบทบาทสำคัญคือการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ของโครงการ

3.4.3 การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินกระบวนการมีบทบาทสำคัญคือควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดและเพื่อปรับปรุงแก้ไขแนวทางการทำงานให้ได้ผลดีที่สุด

3.4.4 การตัดสินใจเพื่อการทบทวนโครงการ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยผลจากการประเมินที่เกิดขึ้น มีบทบาทหลักคือการตัดสินใจเกี่ยวกับการยุติ ล้มเลิก หรือขยายโครงการในช่วงเวลาต่อไป

ภาพที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ของการตัดสินใจและประเภทของการประเมิน. (p. 159) Stufflebeam, 1985, The United States of America : A Wiley Imprint.

กล่าวโดยสรุปการประเมินโครงการตามรูปแบบของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เรียกว่า CIPP Model นั้น เป็นโครงการที่เป็นระบบสามารถที่จะประเมินโครงการได้ครบในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ทราบได้ว่ามีส่วนใดบ้างของโครงการที่ใช้ได้ ส่วนใดบ้างที่บกพร่องและควรได้รับการแก้ไข เพื่อให้การดำเนินโครงการสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ รวมตลอดถึงการตัดสินใจยุติการดำเนินโครงการ เมื่อเห็นว่าการดำเนินโครงการไม่สามารถที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

1. รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544 : 223 – 229) ได้กล่าวถึง การประเมินแบบซิปปว่า แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็น การประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้ จุดเด่นจุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทั่วทั้งและ มีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุม แบบจำลองที่เหมาะสมที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบซิปปจึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้ เพราะนักประเมินจะได้ข้อดีข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสมช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่ายสะดวกในการปฏิบัติจึงเป็นที่นิยมกว้างขวางแบบจำลองซิปป จะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation)

การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินทั่ว ๆ ไปเป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้าน ความสัมพันธ์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ สภาพแวดล้อมนอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ ต่อการต่อการตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็น การวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นการกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและวิเคราะห์สภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้อง และมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมายการประเมินสภาวะแวดล้อมทำให้ได้มาซึ่ง การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ โดยอาศัยการวินิจฉัยและการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้อง กับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ ความสามารถ ของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะ ช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ ผลที่ได้จากการประเมินผลเบื้องต้น คือ

การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับโดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนการดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือปฏิบัติ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนหลัง (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์อยู่ 3 ประการ คือ

3.1 เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผน เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น

3.2 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีควมจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วยระเบียบวิธีทั่วไปของการประเมินผลผลิตจะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการที่วัดกับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้กับมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อนและทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัย และกระบวนการร่วมด้วย

จากการศึกษารูปแบบการประเมินแบบใช้ชิปปี้ (CIPP Model) พอสรุปได้ว่าการประเมินแบบชิปปี้มีการประเมินอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกด้าน เพื่อหาข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ ตลอดจนเป็นข้อมูลเพื่อรวบรวมเป็นสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินโครงการได้เป็นอย่างดีด้วย

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยในประเทศ

เนื่องจากโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลเป็นโครงการใหม่ตามนโยบายของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ และได้เริ่มดำเนินโครงการครั้งแรกในปี พ.ศ. 2553 จึงทำให้ไม่ปรากฏงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการโดยตรงในปัจจุบัน แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการที่มีลักษณะใกล้เคียงและใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach) ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังต่อไปนี้ คือ

กิตติกา ศรีโบราณ (2552, น. 115 - 120) ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมสหกรณ์โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในจังหวัดเลย สังกัดกองการกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 ปีการศึกษา 2551 โดยใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP) แหล่งข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหาร

สถานศึกษา จำนวน 7 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 7 คน ครูผู้สอน จำนวน 33 คน และนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การสนทนากลุ่มและแบบทดสอบผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนในจังหวัดเลย ด้านบริบท (Context) ตามความคิดของผู้บริหารครูผู้รับผิดชอบครูผู้สอนและนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่เป็นสมาชิกโดยส่วนรวมการดำเนินการจัดกิจกรรมสามารถปฏิบัติได้ในระดับมากซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนในจังหวัดเลย สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 ส่วนใหญ่สามารถดำเนินการได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้เพราะเป็นโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input) ตามความคิดของผู้บริหารครูผู้รับผิดชอบครูผู้สอน และนักเรียนช่วงที่ 2 ที่เป็นสมาชิกโดยส่วนรวมการดำเนินการจัดกิจกรรมสามารถปฏิบัติได้ในระดับมาก บ่งชี้ให้เห็นว่าความพร้อมด้านบุคลากรอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโครงการส่งเสริมสหกรณ์เป็นโครงการตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี บุคลากรจึงได้รับการอบรมเป็นประจำทุกปีส่วนอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์สามารถปฏิบัติได้ในระดับมาก แต่ก็ยังเป็นปัญหาในบางพื้นที่ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดสรรงบประมาณในการจัดสร้างและซื้อวัสดุอุปกรณ์มีจำกัด ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ตามความคิดของผู้บริหารครูผู้รับผิดชอบครูผู้สอนและนักเรียนช่วงที่ 2 ที่เป็นสมาชิกโดยส่วนรวมการดำเนินการจัดกิจกรรมสามารถปฏิบัติได้ในระดับมาก บ่งชี้ให้เห็นว่าผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสหกรณ์โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในจังหวัดเลย สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 ทุกคน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ในการลงบันทึกบัญชีจะเป็นนักเรียนปฏิบัติครูผู้รับผิดชอบเป็นผู้บันทึกติดตามเพราะโครงการส่งเสริมสหกรณ์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน นั้นเป็นโครงการที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติในการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่จะยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และด้านผลผลิต (Product) ตามความคิดของผู้บริหารครูผู้รับผิดชอบครูผู้สอนและนักเรียนช่วงที่ 2 เป็นสมาชิกโดยส่วนรวมการดำเนินการจัดกิจกรรมสามารถปฏิบัติได้ในระดับมากสมาชิกทุกคนมีความพึงพอใจในดำเนินการกิจกรรมสหกรณ์

ธมณูรัตน์ เจริญรัตน์ (2553, น. 160-171) ทำการศึกษาเพื่อประเมินโครงการเรียนฟรีเรียนดี อย่างมีคุณภาพของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในสำนักงานเขตมีนบุรี ปีการศึกษา 2551 โดยใช้โมเดลเคาน์ทิแนซของสเติร์ก ในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการปฏิบัติ และผลการดำเนินงานของโครงการเรียนฟรีเรียนดี อย่างมีคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 30 คน ข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร จำนวน 405 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 115 คน นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 372 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 354 คน หัวหน้าฝ่ายการศึกษาและเจ้าหน้าที่ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบบันทึกการสำรวจข้อมูลเอกสารแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่าโครงการเรียนฟรี เรียนดี อย่างมีคุณภาพในด้านปัจจัยนำเข้า มีผลการประเมินในระดับสูงกว่า

ร้อยละ 80 ทุกรายการ ยกเว้นจำนวนบุคลากร พบว่า ร้อยละ 70 ของผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าจำนวนบุคลากรมีความเพียงพอ ร้อยละ 84.7 ของข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นว่าจำนวนบุคลากรมีความเพียงพอ ร้อยละ 20 ของหัวหน้าฝ่ายการศึกษาและเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นว่าจำนวนบุคลากรมีความเพียงพอซึ่งความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นอย่างไม่สอดคล้องกันโครงการเรียนฟรี เรียนดี อย่างมีคุณภาพในด้านกระบวนการปฏิบัติ มีผลการประเมินในระดับสูงกว่าร้อยละ 80 ทุกรายการ โครงการเรียนฟรี เรียนดี อย่างมีคุณภาพในด้านผลการดำเนินงานของโครงการฯ มีผลประเมินตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงกว่า 3.5 ทุกรายการยกเว้น ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/2549 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2550 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2551 ในระดับโรงเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับ 2.0 จำนวน 7 โรงเรียน และค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับ 2.0 จำนวน 2 โรงเรียน แต่ค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่า 2.0 แนวทางกระบวนการดำเนินงานตามโครงการเรียนฟรี เรียนดี อย่างมีคุณภาพซึ่งจัดสรรงบประมาณให้กับนักเรียนเป็นรายหัว คนละ 1,500 บาท จำนวน 7 รายการ ควรให้โรงเรียนสำรวจความต้องการของนักเรียน / ผู้ปกครองตามสภาพที่เป็นจริง แล้วให้แต่ละโรงเรียนบริหารงบประมาณเองภายในวงเงินที่ได้รับจัดสรรไม่จำเป็นต้องเป็น 7 รายการ หรือมอบเงินให้กับนักเรียน / ผู้ปกครองนักเรียน ไปบริหารจัดการเองภายใต้ขอบเขตที่กำหนดผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการปฏิบัติ และผลของโครงการฯ มีการดำเนินการที่สอดคล้องกันระหว่างแผนงาน/ความคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในระดับดี

กฤษฎา สารการ (2555, น. 130) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการโรงเรียนดีประจำตำบลกรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนสร้างถ่อสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งเงื่อนไขการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการของโรงเรียนการมีส่วนร่วมของชุมชนโรงเรียนดีประจำตำบลมีอยู่ 7 กลุ่ม คือ 1) การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน 5) การมีส่วนร่วมของคณะครู 6) การมีส่วนร่วมของนักเรียนและ 7) การมีส่วนร่วมขององค์กรทางศาสนา และเงื่อนไขการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการคือเงื่อนไขการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากซึ่งมีข้อค้นพบที่สำคัญ 5 ประเด็น คือ 1) การมีผู้นำทางศาสนาให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญทางการศึกษา 2) ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนช่วยเหลือสนับสนุนอย่างจริงจัง 3) การมีการรวมกลุ่มกันเองในชุมชนหลายกลุ่ม 4) คณะครูมีความสามัคคีและร่วมพัฒนาอย่างจริงจังและ 5) ผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของคณะครูและชุมชน

กอบภณ แสงสมบัติ (2555, น.162 - 435) ได้ทำการศึกษา วัฒนธรรมองค์กร : รูปแบบการพัฒนาเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนดีประจำตำบลภาคอีสาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากประชากรในพื้นที่วิจัย 3 จังหวัดภาคอีสาน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้บังคับบัญชาผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนครูนักเรียนผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป แบ่งออกเป็น 3 คือ กลุ่มผู้รู้กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป รวม 144 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสำรวจ (Basic Survey) แบบสังเกต (Observation) และแบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ผลการวิจัยพบว่า 1) ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนดีประจำตำบลภาคอีสานชุมชนได้ร่วมกันตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านก่อนส่วนโรงเรียนจะถูกตั้งขึ้นมาทีหลังตามสภาพความต้องการพัฒนาของชุมชนการตั้งขึ้นเป็นหมู่บ้านจะมีทั้งชุมชนที่ตั้งอยู่เดิมและชุมชนที่ย้ายเข้ามาใหม่การย้ายถิ่นฐานสืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการแต่ที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการเข้ามาจับจองพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อประกอบอาชีพทำมาหากินจากชุมชนเล็ก ๆ กลายเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นจากนั้นก็จัดตั้งเป็นหมู่บ้านและปัจจุบันได้ขยายเขตการปกครองออกเป็นหลายหมู่บ้านชุมชนมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติทั้งด้านอาชีพและวัฒนธรรมมีการแลกเปลี่ยนสืบทอดอนุรักษ์และมีการพัฒนาเป็นวัฒนธรรมใหม่ของชุมชน และโรงเรียนดีประจำตำบลในภาคอีสานส่วนใหญ่จึงถือกำเนิดขึ้นมาจากการอาศัยศาลาการเปรียญวัดเป็นสถานที่ทำการเรียนการสอนและระยะแรกทางราชการจะส่งเฉพาะครูผู้สอนมาทำการสอนเท่านั้นเมื่อชุมชนเริ่มมีความเข้มแข็งผนวกกับอธิปไตยความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในการทำบุญบริจาคทานจึงมีชาวบ้านบริจาคที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนและได้ช่วยกันสร้างอาคารเรียนชั่วคราวที่ใช้วัสดุอุปกรณ์หาได้ง่ายในชุมชนเป็นการแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาจากนั้นโรงเรียนจึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากทางราชการปัจจุบันเปิดทำการเรียนการสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนดีประจำตำบลภาคอีสานสภาพปัจจุบันและปัญหาของวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนดีประจำตำบลภาคอีสานในการบริหารจัดการศึกษานั้นการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบันจะมีความแตกต่างจากอดีตที่ผ่านมาเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้านของสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนให้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับความสมดุลให้มีสภาพคงอยู่ตามเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายเข้ามาที่เกี่ยวข้องเข้าเป็นหนึ่งในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นคณะทำงานหรือคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ก็แล้วแต่ล้วนแต่มีความต้องการจำเป็นเช่นเดียวกันหรือแม้แต่ในองค์กรโรงเรียนก็ต้องอาศัยความมือจากบุคลากรเพราะการปฏิบัติเพียงคนเดียวคนหนึ่งอาจทำให้ประสิทธิภาพสู่การทำงานแบบมีส่วนร่วมและแบบเป็นทีมไม่ได้โรงเรียนมีขอบข่ายภารกิจการบริหารจัดการที่ครอบคลุมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครูนักเรียนชุมชนและเขตบริการโรงเรียนส่วนด้านโครงสร้างแบ่งงานออกเป็น 4 กลุ่มงานในแต่ละงานจะมอบหมายให้มีครูรับผิดชอบตามขอบข่ายงานซึ่งเป็นการมอบอำนาจ (Empowerment) และกระจายอำนาจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารงานในโรงเรียนและ

มีสิทธิเท่าเทียมกันในการใช้ทรัพยากรในแต่ละกลุ่มงานจะมีผู้รับผิดชอบมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าจำนวนขอบข่ายภารกิจงานและสัดส่วนครูกับงานโรงเรียน บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการบริหารจัดการที่มีโครงสร้างระบบการทำงานที่ชัดเจนมอบหมายงานได้ตรงตามความรู้ความสามารถสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นได้รับการดูแลอย่างดีมีความปลอดภัยใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า การสร้างบรรยากาศและการอนุรักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3) รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนดีประจำตำบลภาคอีสาน วัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญในองค์กรที่จะเอื้อสนับสนุนหรือทำให้เป็นอุปสรรคต่อองค์กรเพราะวัฒนธรรมเป็นความเชื่อที่ถูกสะสมมาช้านานวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียนคือสิ่งต่างๆที่ปรากฏขึ้นในโรงเรียนทั้งสิ่งประดิษฐ์พฤติกรรมความเชื่อความประพฤติแบบแผนบรรทัดฐานอุดมการณ์หรือความเข้าใจที่มองว่าเป็นการใช้ร่วมกันของกลุ่มคน ในองค์กรขอบข่ายภารกิจการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นการออกแบบมาเพื่อจัดระเบียบการทำงานในองค์กรโรงเรียนให้เดินไปสู่ความสำเร็จตามที่กำหนดไว้ที่ผ่านกระบวนการของการมีส่วนร่วมโครงสร้างองค์กรเป็นการกระจายอำนาจในการปฏิบัติให้ผู้รับผิดชอบมีความเป็นอิสระคล่องตัวในการดำเนินงานโครงสร้างขอบข่ายภารกิจที่ถูกจัดระบบไว้เป็นอย่างดีมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการเพราะทำให้รู้ว่าใครทำอะไรอย่างไรและอยู่ในสายชั้นใด

ชัชวาลย์ กันนางค์ (2555, น. 43-66) ได้ทำการศึกษา ความพร้อมเพื่อเป็นโรงเรียนดีประจำตำบลของโรงเรียนบ้านป่าลานอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารคณะครูคณะกรรมการสถานศึกษาและบุคลากรของโรงเรียนบ้านป่าลาน และสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลห้วยโป่งอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปีการศึกษา 2554 จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการศึกษา พบว่า ด้านโรงเรียนคุณภาพส่วนใหญ่มีความพร้อมมากที่สุด พบว่านักเรียนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนและส่วนใหญ่มีเป้าหมายส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนในการพัฒนานักเรียนแต่ในประเด็นที่ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่พร้อมคือนักเรียนดูแลห้องหน้าห้องส้วมไม่เป็นระเบียบสวยงามในด้านครูและบุคลากร พบว่าครูใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนผู้บริหารมีการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลแต่บางส่วนเห็นว่าไม่พร้อม คือ ครูไม่ใช้ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลงานของผู้บริหารไม่เป็นที่ประจักษ์ได้รับการยอมรับในการเป็นนักพัฒนาในด้านโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่ามีความพร้อมคือนักเรียนมีความสุขเมื่อได้มาโรงเรียนและนักเรียนและครูมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันโรงเรียนมีตัวชี้วัดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แต่ประเด็นในส่วนที่เห็นว่าโรงเรียนไม่พร้อมคือแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควรและผลิตภัณฑ์ของนักเรียนไม่ได้รับคัดเลือกให้เป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน

ส่วนด้านสภาพปัญหาโรงเรียนคุณภาพพบว่าด้านนักเรียนนักเรียนบางส่วนไม่สนใจและเอาใจใส่ในการเรียนและมาโรงเรียนสายไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนนักเรียนบางคนไม่เข้าร่วมกิจกรรมโดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ครูควรเอาใจใส่และสอบถามปัญหาอย่างใกล้ชิดโดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจังสร้างจิตสำนึกและระเบียบวินัยให้เด็กอย่างต่อเนื่องในด้านครูและบุคลากรพบว่าครูย้ายบ่อยทำให้เด็กได้เรียนไม่ต่อเนื่องครูในโรงเรียนประสบการณ่น้อยเนื่องจากมาบรรจุใหม่ครูมีภาระงานภาระงานมากรับผิดชอบงานหลายหน้าที่โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้รับครูในพื้นที่ให้มากขึ้นและควรกำหนดการย้ายให้นานขึ้นจาก 2 ปี เป็น 4 ปี ให้พิจารณาตมอภหมายภาระงานพิเศษให้น้อยลงและให้ครูปฏิบัติงานในหน้าที่หลักคือ การสอนให้ดียิ่งขึ้นรวมทั้งด้านโรงเรียน พบว่า พื้นที่คับแคบไม่เหมาะต่อการจัดกิจกรรมบางประเภทครูมีภาระมากทำให้ไม่มีเวลาพัฒนาแหล่งเรียนรู้และยังไม่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ให้ทางโรงเรียนขอใช้พื้นที่ราชพัสดุด้านหลังโรงเรียนโดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มพื้นที่ในการจัดกิจกรรมให้กับโรงเรียนกระตุ้นให้ครูและนักเรียนช่วยกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ในด้านความร่วมมือด้านการบริหารจัดการส่วนใหญ่เห็นว่ามีความพร้อมมากที่สุดโดยมีความพร้อมในด้านปรับปรุงระบบงานให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพจัดระบบและมาตรการในการดูแลซ่อมบำรุงและคงสภาพเป็นต้นแบบโรงเรียนดีประจำตำบลและมีผลงานเป็นที่ยอมรับจากโรงเรียนอื่นโดยเป็นแหล่งศึกษาดูงานและดำเนินการให้ครูนักเรียนชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและยินดีเข้าร่วมโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลแก้ปัญหาที่สำคัญให้ลุล่วงไปด้วยความร่วมมือกับทุกฝ่ายแต่บางส่วนยังเห็นว่าไม่พร้อมคือไม่มีการจัดระบบและมาตรการในการดูแลซ่อมบำรุงและคงสภาพเป็นต้นแบบโรงเรียนดีประจำตำบลส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่มีการทำงานเป็นที่ร่วมคิดร่วมทำร่วมรับผิดชอบและดำเนินการให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทั้งระบบโรงเรียนและไม่ได้ประสานความช่วยเหลือและได้รับการดูแลจากผู้อุปถัมภ์ในชุมชนหน่วยงานบุคคลหรือองค์กรภายนอก

ส่วนด้านสภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการ พบว่า ขาดการส่งเสริมสวัสดิการครูเนื่องจากครูทำงานทั้งเย็นและในวันหยุดราชการผู้นำชุมชนบางหมู่บ้านไม่ได้เข้าร่วมการพัฒนาโรงเรียนเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงโดยข้อเสนอแนะ ดังนี้ดูแลคุณครูทุกคนให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงานควรมีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าหลาย ๆ วันเนื่องจากชาวบ้านมีอาชีพทำไร่นาสวนจะได้จัดสรรเวลามาร่วมพัฒนาโรงเรียนเรียน ในด้านความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เห็นว่ามีความพร้อมมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อการปรับปรุงและโรงเรียนร่วมกันสร้างเครือข่ายการพัฒนา กับหน่วยงานอื่นและองค์การบริหารส่วนตำบลพร้อมส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาโดยมีแผนการพัฒนาาร่วมกับโรงเรียนอย่างเป็นทางการแต่ส่วนน้อยเห็นว่ายังไม่พร้อม คือ องค์การบริหารส่วนตำบลไม่พร้อมสนับสนุนงบประมาณบุคลากรหรือวัสดุครุภัณฑ์ในการดำเนินงานของโรงเรียนและองค์การบริหารส่วนตำบลไม่เข้าร่วมกับโรงเรียนให้บริการด้านวิชาการและกิจกรรมอื่น ๆ

แก่ชุมชนโรงเรียนมีกิจกรรมที่ให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนน้อยมากและองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาโดยไม่มีแผนการพัฒนาร่วมกับโรงเรียนอย่างเป็นทางการโรงเรียนมีกิจกรรม

ส่วนด้านสภาพปัญหาด้านการมีส่วนร่วม พบว่า บางหมู่บ้านยังขาดความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนขาดการสนับสนุนจากบริษัทเอกชนในการสนับสนุนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนโดยให้ข้อเสนอแนะดังนี้ ประชาสัมพันธ์การประเมินโรงเรียนดีประจำตำบลอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนเห็นความสำคัญของความร่วมมือไปยังบริษัทเอกชนเพื่อร่วมสนับสนุนในด้านต่างเพื่อร่วมกันสร้างโรงเรียนของชุมชน

ณัฐดี จันทร์ศรจักร (2555, น. 112-115) ได้ทำการศึกษา สภาพการบริหารงานของโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหาร และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 288 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม มี 3 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารของโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ มาก เช่นกันโดยด้านบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วมตามลำดับ สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานของโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานของโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

รัตนา สิทธิราช (2555, น. 54- 92) ได้ทำการศึกษา ผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลของโรงเรียนพริ้วบุรีพา จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรสำหรับการศึกษาคั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาคณะครูของโรงเรียนพริ้วบุรีพาคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการนักเรียน รวมทั้งสิ้น 121 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบบันทึกการศึกษาเอกสารแบบประเมินผลโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนพริ้วบุรีพามีการวางแผนในการดำเนินการกิจกรรมโครงการสอดคล้องกับการดำเนินโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล 5 ด้านได้แก่ด้านการมีบริเวณโดยรอบร่มรื่นสวยงามด้วยร่มเงาธรรมชาติด้านการมีบรรยากาศอบอุ่นสดใสเหมือนบ้านด้านการมีความปลอดภัยปลอดภัยสารเสพติดด้านการมีห้องปฏิบัติการทางภาษาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์พร้อมสื่ออุปกรณ์ครบถ้วนและได้ใช้งานอย่างคุ้มค่าและด้านการที่ครูใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา

ท้องถิ่นใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสอนผลการดาเนินโครงการโรงเรียนดีประจำตำบล จากการประเมินในภาพรวมมีค่าระดับความสำเร็จในภาพรวมอยู่ที่ระดับพอใช้โดยเมื่อพิจารณา รายด้านระดับความสำเร็จในระดับดีมากมี 4 ด้าน คือ การมีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนเชื่อมั่นว่าทา ได้จริงการเป็นศูนย์กีฬาชุมชนมีสนามกีฬาที่มีกิจกรรมและดูแลรักษาอย่างยั่งยืนการมีบรรยากาศ อบอุ่นเหมือนบ้านสี่แสนสดีและการมีบริเวณโดยรอบร่มรื่นสวยงามด้วยร่มเงาธรรมชาติค่าระดับ ความสำเร็จในระดับดีมากมี 4 ด้าน คือ การมีความปลอดภัยปลอดภัยเสพติดการมีเป้าหมายในการ พัฒนาที่ชัดเจนเข้าใจตรงกันการที่ผู้บริหารได้รับการยอมรับในการเป็นนักพัฒนาและผู้นำการ เปลี่ยนแปลงและมีความสะอาดทุกแห่งที่เกิดจากจิตสำนึกของนักเรียนค่าระดับความสำเร็จระดับ พอใช้มี 4 ด้าน คือ การมีห้องสมุด 3 ดีการมีห้องปฏิบัติการทางภาษาศาสตร์คอมพิวเตอร์ พร้อมสื่ออุปกรณ์ครบถ้วนและได้ใช้งานอย่างคุ้มค่าการที่ครูใช้แหล่งเรียนรู้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ สื่อเทคโนโลยีทันสมัยในการสอนและการเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีส่วน ร่วมเป็นเจ้าของค่าระดับความสำเร็จระดับปรับปรุงมี 2 ด้านคือการมีศูนย์การเรียนรู้งานอาชีพ ครบวงจรสร้างงานสร้างอาชีพเพื่อหารายได้ระหว่างเรียนและการมีห้องสุขาที่ถูกละเลยลักษณะ

พรพิมล ตั้งใจ (2555, น. 110) ได้ทำการศึกษา การติดตามและประเมินโครงการ โรงเรียนดีประจำตำบลของโรงเรียนจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า 1) ความพร้อมก่อน การดาเนินโครงการ พบว่า ความพร้อมก่อนการดาเนินในด้านบุคลากร แผนปฏิบัติงาน และวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้แทนฝ่าย บริหาร และผู้แทนครู มีความคิดเห็นว่าการดาเนินงานด้านความพร้อมก่อนการดาเนินโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง 2) การดาเนินงานตามกระบวนการของโครงการ พบว่า การดาเนินงานตามกระบวนการของโครงการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้แทนนักเรียน มีความคิดเห็นว่าการดาเนินงานตามกระบวนการของโครงการมีหรือความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก แต่ผู้แทนฝ่ายบริหารและผู้แทนครูมีความคิดเห็นว่าการดาเนินงานตามกระบวนการ ของโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ผลการดาเนินงานของโครงการ พบว่า ผลการดาเนินงานตามโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลทางด้านสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ผลที่มีต่อผู้บริหาร ครูและบุคลากรภายในโรงเรียน และผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ ตามคามคิดเห็นของผู้แทนฝ่ายบริหาร ผู้แทนครู ผู้แทนนักเรียน และ ผู้แทนผู้ปกครอง 4) ปัญหาในการดาเนินงานตามโครงการที่พบ คือ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนยังไม่พร้อมต่อการดาเนินงานตามโครงการ บุคลากรและครู ไม่เพียงพอบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจแนวทางการดาเนินงานโครงการ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดการประชาสัมพันธ์การดาเนินงานของโครงการ และขาดการนิเทศ ติดตามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5. ข้อเสนอแนะในการดาเนินงานตาม โครงการ คือ ควรวางแผนด้านการเตรียมความพร้อมและปัจจัยต่างๆให้เหมาะสมและเอื้อต่อ การดาเนินงานของโครงการ ควรจัดสรรบุคลากรและครูให้มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ ควรเชิญวิทยากรหรือผู้มีความรู้มาบรรยายให้ความรู้ ควรมีการจัดทำแผนการดาเนินงานร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการประชาสัมพันธ์การดาเนินงานของโครงการอย่างต่อเนื่อง

และจริงจัง ควรจัดทำตารางการนิเทศ การติดตามผล และตั้งคณะกรรมการประเมินผลโครงการ โดยเฉพาะ รวมทั้งสรุปและรายงานผลการดำเนินโครงการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

เกสสิณี ชิวปรีชา (2555, น.123 - 125) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนดีประจำตำบล กลุ่มตัวอย่าง 123 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนดีประจำตำบลในภาพรวมใช้รูปแบบโดยผู้บริหาร โรงเรียนเป็นหลักอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก การนำแผนไปสู่การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนดีประจำตำบลในภาพรวมใช้รูปแบบโดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลักอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านการวางแผนอยู่ในระดับมากที่สุด การนำแผนไปสู่การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนการประเมินผลโดยครูเป็นหลักอยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็นในการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยครูและชุมชนเป็นหลักเรียงลำดับดังนี้การประเมินผล การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการวางแผน ส่วนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนดีประจำตำบลควรใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนดีประจำโดยครูและชุมชนเป็นหลัก โดยมีหลักการแนวคิดและวัตถุประสงค์ของรูปแบบและองค์ประกอบของการบริหารประกอบด้วย การวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลโดยครูและชุมชนเป็นหลัก

พัทยา หวังสุข (2557, น. 76- 153) ได้ทำการศึกษาเพื่อการประเมินผลโครงการเครือข่ายการดูแลผู้ป่วยไซยวาร์ฟารินในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเครือข่ายการดูแลผู้ป่วยไซยวาร์ฟารินในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ใช้รูปแบบการประเมินตาม CIPP model ทำการวิเคราะห์ปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ (Product) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการเครือข่ายการดูแลผู้ป่วยไซยวาร์ฟาริน ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยที่ไซยวาร์ฟารินหรือผู้ดูแลผู้ป่วยที่ไซยวาร์ฟาริน ผลการวิจัย พบว่า ด้านบริบทบุคลากรทางการแพทย์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทของโครงการเครือข่ายการดูแลผู้ป่วยไซยวาร์ฟารินโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นโครงการที่เกิดจากโรงพยาบาลปทุมราชวงศา รับนโยบายมาดำเนินงานต่อโครงการนี้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของผู้ป่วยไซยวาร์ฟารินในพื้นที่ที่ต้องการการดูแลด้านสุขภาพในเรื่องการบริการที่ดีการเยี่ยมบ้านนอกจากนั้นการดูแลด้านจิตใจยังมีความสำคัญมากกับผู้ป่วยไซยวาร์ฟารินเพราะการดูแลที่มีความเป็นกันเองเจ้าหน้าที่ให้ความสำคัญกับผู้ป่วยทำให้มีสัมผัสได้ถึง การดูแลที่มองความสำคัญของความเป็นมนุษย์ดูแลด้านจิตใจการเสริมแรงให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยให้มีจิตใจที่ศรัทธาและเชื่อมั่นในการรักษา ปัจจัยนำเข้า (Input) จากการประเมินโครงการเครือข่ายการดูแลผู้ป่วยไซยวาร์ฟาริน

ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลด้านปัจจัยนำเข้าผู้บริหารส่วนใหญ่มองเห็นในด้านอัตรา กำลังคนที่เรามีคนอยู่จำกัดการจัดสรรอัตรากำลังในแต่ละพื้นที่มีปัญหาไม่เพียงพอแต่การทำงาน ทำได้ไม่ติดขัดในจุดนี้ควรเน้นการพัฒนาคนที่มีอยู่เดิมให้มีศักยภาพเพียงพอในการปฏิบัติงาน หลาย ๆ หน้าที่และบุคลากรอื่น ๆ ในหน่วยงานสามารถทำงานแทนกันได้ซึ่งงานในหน้าที่เป็นงาน ด้านการดูแลสุขภาพของประชาชนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ความสามารถ ให้กับบุคลากรเน้นเฉพาะด้านนั้น ๆ ด้านกระบวนการ (Process) ผู้บริหารสะท้อนความคิดเห็น ผ่านหัวข้อกระบวนการเป็นโครงการที่มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบมีการทำงานเป็นเครือข่าย กระบวนการดำเนินงานของโครงการได้สร้างความตระหนักให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและได้สร้าง ความตระหนักและการดูแลตนเองให้มากขึ้นในผู้ป่วยที่ไข้ยวาร์ฟาริน นอกจากนี้การทำงาน ของโครงการควรเพิ่มกระบวนการการทำงานในเชิงรุกซึ่งกระบวนการการทำงานดังกล่าว เป็นบทบาทหน้าที่ที่กำหนดในกรอบการทำงานในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและ ผลลัพธ์ของการดำเนินงาน (Product) ความสำเร็จของโครงการเครือข่ายการดูแลผู้ป่วยไข้ยวาร์ ฟาริน ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลประเมินได้จากความสามารถในการดูแลตนเอง ของผู้ป่วย (Self Management) โดยประเมินจากความรู้ก่อนและหลังการให้คำแนะนำการใช้ ยยวาร์ฟารินและการปฏิบัติตัวโดยเภสัชกรของผู้ป่วยทั้งกลุ่มที่ค่า INR อยู่ในเป้าหมายและกลุ่ม ผู้ป่วยที่ค่า INR ไม่อยู่ในเป้าหมายพบว่าคะแนนก่อนและหลังการวัดความรู้ผู้ป่วยทั้ง 2 กลุ่มมี คะแนนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value ก่อนให้คำแนะนำ = 0.012, p-value หลังให้ คำแนะนำ = 0.008) ตัวชี้วัดมีดังนี้ 1) ผลการติดตามค่า INR อยู่ในเป้าหมายที่กำหนดร้อยละ 70.59 เกณฑ์ตัวชี้วัดคือร้อยละ 60 ถือว่าบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดและผู้ป่วยสามารถจัดการ ตนเองในกรณีเกิดอาการข้างเคียงจากการใช้ยยวาร์ฟารินเช่นเมื่อมีจ้ำเลือดให้มาพบแพทย์ เพื่อตรวจค่า INR 2) ผลการติดตามอาการข้างเคียงจากการใช้ยยวาร์ฟารินเลือดออกเล็กน้อยพบ ร้อยละ 8.96 เกณฑ์ที่กำหนดไม่เกินร้อยละ 10 ถือว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ 3. ผลการมารับยา ตามแพทย์นัดทุกครั้งของผู้ป่วยร้อยละ 82.35 เกณฑ์ที่กำหนดมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งถือว่า ผลการปฏิบัติคือบรรลุตามวัตถุประสงค์

อภิญา ใจมิภักดี (2558, น. 81-107) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผล ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พะเยาเขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 198 คน จาก 29 โรงเรียน แยกเป็นผู้บริหาร 29 คน ครูผู้สอน 169 คน เครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบ ของลิเคิร์ท (Likert) ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนดีประจำ ตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 1 โดยรวมทั้ง 6 ด้าน มีผล ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนดีประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ปัจจัยด้านการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมปัจจัยด้านหลักสูตรและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนตามลำดับ และประสิทธิผลของโรงเรียนดีประจำตำบลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านกระบวนการคุณธรรม ปัจจัยด้านผลผลิตด้านปัจจัย และด้านกระบวนการวิชาการ

2.5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Denbow (2004, น.187-190) ได้ศึกษาบทบาทวัฒนธรรมโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับการส่งเสริมโปรแกรมเพื่อการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 204 คน ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมโรงเรียน 6 ด้าน คือ ลักษณะความเป็นผู้นำแบบความร่วมมือด้านความร่วมมือของครูด้านการพัฒนาวิชาชีพด้านการวางเป้าประสงค์ร่วมกันด้านการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน และด้านการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันมีความสัมพันธ์กับตัวแปรการส่งเสริมโปรแกรมเพื่อการศึกษา 10 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนนโยบายด้านการศึกษากำหนดรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะหลักสูตรแบบบูรณาการการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์การประเมินผลต้นแบบด้านบทบาทของบุคคลการพัฒนาบุคลากรลักษณะความเป็น ผู้นำของนักเรียนและการสนับสนุนโปรแกรมเพื่อการศึกษาและพบว่า วัฒนธรรมโรงเรียนด้านการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันด้านการวางเป้าประสงค์ร่วมกันและด้านการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานในระดับสูงที่สุดและพบว่ามีค่าความสัมพันธ์ในระดับสูงระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนด้านการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันด้านการวางเป้าประสงค์ร่วมกันและด้านลักษณะความเป็นผู้นำแบบความร่วมมือกับตัวแปรการส่งเสริมโปรแกรมเพื่อการศึกษาจริงและยังพบว่ามีค่าความสัมพันธ์ในระดับต่ำของวัฒนธรรมโรงเรียนด้านความร่วมมือกันของครูและด้านการพัฒนาวิชาชีพ

Chin – Loy (2004, p. 3750-A) ได้ศึกษาเพื่อทดสอบรูปแบบของผลปานกลางของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการจัดการความรู้กับผลประโยชน์ขององค์กรประเด็นที่ศึกษานี้มีความสัมพันธ์กับประเด็นปัญหาต่างๆเพื่อการศึกษาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คนเป็นตัวแทนบริษัทอเมริกาตอนเหนือ 38 ใน 49 บริษัทซึ่งรู้กันดีว่ามีความคิดริเริ่มด้าน “การปฏิบัติที่ดีที่สุด” ในการจัดการความรู้ของตนเครื่องมือมี 2 ชนิด คือ แบบประเมินอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กรใช้วัดวัฒนธรรมองค์กร 4 ประเภท (เครือข่ายความมุ่งหมายในการปรับตัวตลาดและลำดับขั้นตอน) และแบบประเมินการจัดการความรู้ใช้ประเมินการจัดการความรู้ (การจับได้การสร้างสรรค์การจัดองค์การการ จัดเก็บการเผยแพร่และการประยุกต์ใช้) และผู้ใช้ประโยชน์ขององค์กรการเติบโตนวัตกรรมและความได้เปรียบทางการแข่งขันผลการศึกษา พบว่าวัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับ

ผลประโยชน์ขององค์กรปฏิสัมพันธ์สูงไม่มีผลปานกลางของวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้กับผลประโยชน์ขององค์กร

Lemon and Sahota (2004, p. 483 - 498) ได้ศึกษาเพื่อสำรวจและนำเสนอวัฒนธรรมองค์กรซึ่งเป็นปีกใหญ่ของที่เก็บความรู้ที่มีการเก็บรักษาและมีความสามารถดำเนินการจัดกระทำสารสนเทศเมื่อได้รับการจัดการความรู้และวรรณกรรมเกี่ยวกับนวัตกรรมแล้วทำเลที่ตั้งลักษณะและคุณลักษณะของที่เก็บความรู้เหล่านี้ก็ถูกระบุและทำหน้าที่ชั่วคราวข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาในไตรมาสแรกได้นำมาใช้พัฒนาเครื่องมือสำหรับตรวจสอบบัญชีซึ่งระบุตัวอย่างแบบเดิมทางวัฒนธรรมรวมทั้งขั้นต่าง ๆ ของความรู้ที่ตรวจสอบแล้วตามลำดับของตนเครื่องมือการเข้าแทรกแซงซึ่งชี้แนะการแทรกแซงต่าง ๆ และกลยุทธ์สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นเป้าหมายไปสู่ขั้นความรู้ที่ตรวจสอบแล้วและการบำรุงรักษานวัตกรรม

Lawson (2004, p. 2975 - A) ได้ศึกษาเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการจัดการความรู้ในด้านการศึกษาใช้กรอบค่าการแข่งขันที่ Robert Quinn (1983) สร้างขึ้นทำการวิเคราะห์ความแตกต่างในลักษณะของวัฒนธรรมของวัฒนธรรมองค์กรและวิธีการที่ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรอาจจะมีความสัมพันธ์กับมิติต่างๆของการจัดการความรู้ข้อบ่งชี้ของการศึกษาครั้งนี้สามารถจะมีค่าที่สำคัญต่อองค์กรในขณะที่เตรียมจะนำการริเริ่มการจัดการความรู้ไปใช้นั้นจะประสบความสำเร็จหรือจะเพิ่มข้อได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรขึ้นในด้านความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมองค์กรในปัจจุบัน

Holloway and Van Rhyn (2005, p. 303 - 328) ได้ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบขององค์กรเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปองค์กร ผลการศึกษาวิจัยสรุปว่าภารกิจที่เพียงพอยังมีอยู่และดูเหมือนว่าบริษัทต่าง ๆ จะใช้วิธีการกาเครื่องหมายลงในช่องซึ่งเน้นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการสาระต่าง ๆ ผู้วิจัยได้แย่งสนับสนุนวิธีการ 2 วิธีเพื่อให้มีการปฏิรูปที่ดำเนินการอยู่มีประสิทธิภาพวิธีการแรกเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในระดับห้องคณะกรรมการบริหารเพื่อพัฒนาวิธีการของทีมที่แท้จริงวิธีนี้จะรวมการใช้ข้อขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ในกระบวนการตัดสินใจและองค์ประกอบที่ ยุบรวมกันของความไว้วางใจและความเปิดเผยเข้าด้วยกันผู้วิจัยได้แย้งว่าข้อขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในห้องคณะกรรมการบริหารที่เป็นจริงและมีประสิทธิภาพ ได้กลุ่มสาระการปฏิรูปที่ผู้วิจัยทั้งสองนำเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวควรจะได้รับขยายเข้าไปสู่ด้านการตัดสินใจและทำให้มีการเข้าไปเกี่ยวข้องของลูกจ้างได้มากขึ้นในการจัดการองค์กร และให้รายละเอียดการปรับค่านิยมวัฒนธรรมและความเป็นสมาชิกขององค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญ บทบาทภาวะผู้นำกลายเป็นหนึ่งในการอำนวยความสะดวกและการสนับสนุนสิ่งที่ไม่ชัดเจน ทั่วไปในคำสั่งและการควบคุมที่ครอบงำอยู่ในปัจจุบัน

Sang and Peterson (2005, p. 1059) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจและการแข่งขันทางธุรกิจของทั่วโลกพบว่าการเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจที่ดีต้องมีแบบจำลองของวัฒนธรรมของการเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจเป็นพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจเพื่อจะใช้เป็นแนวทางสู่ความเข้าใจในการแข่งขันของประเภทต่าง ๆ ทั่วโลก

การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมองค์กรทั้งภายในและภายนอกไม่ว่าผู้ประกอบการจะสามารถฉกฉวยโอกาสได้รวดเร็วก่อนคู่แข่งหรือสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจได้ดีอย่างไรก็ตามวัฒนธรรมเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจและเพื่อเอาชนะคู่แข่ง การใช้มิติทางด้านวัฒนธรรมทำให้ผู้ประกอบการต้องมีการใช้ความรู้ความสามารถและสติปัญญาในการคิดพิจารณาสร้างสรรค์สร้างความเข้มแข็งต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวโดยต้องอาศัยคุณลักษณะความเป็นอิสระในการบริหารงานความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การยอมรับความเสี่ยงมีความคิดดำเนินธุรกิจในเชิงรุกและกล้าที่จะก้าวไปแข่งขันระดับโลกซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นปรับเปลี่ยนสภาพของผู้ประกอบการที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจและสามารถจะนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่จะแข่งขันในทั่วโลกได้

Howard-Grenville (2006, p. 146 - 173) ได้ศึกษาเพื่อสำรวจบทบาทของปัจจัยภายในโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมและวัฒนธรรมย่อยขององค์กรในการปรับปรุงการตีความและการปฏิบัติในประเด็นปัญหาสภาพแวดล้อมของบริษัทวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อวิธีการที่สมาชิกองค์กรให้นิยามหรือ “ตั้ง” ปัญหาและกลยุทธ์ที่พวกตนนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยดึงมาจากการศึกษาทางชาติพันธุ์วรรณาเป็นเวลา 9 เดือน ที่ศึกษาโรงงานไฮเทค พบว่า ยังมีวัฒนธรรมย่อยจำนวนมากที่ทำให้การตีความที่แตกต่างกันไปเพิ่มขึ้นและกลยุทธ์เพื่อการปฏิบัติในประเด็นสภาพแวดล้อมและยังพบว่าอำนาจของวัฒนธรรมย่อยที่มีอิทธิพลต่อการตีความและกลยุทธ์สำหรับการปฏิบัตินั้นได้รับการเอาไปใช้ในที่สุด

Holloway and Van Rhyn (2005, p. 303-328) ได้ศึกษาเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบขององค์กรเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่ดีที่สุดและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปองค์กรผลการศึกษาวีจยสรุปว่าภารกิจที่เพียงพอยังมีอยู่และดูเหมือนว่าบริษัทต่าง ๆ จะใช้วิธีการภาคีรื่องหมายลงในช่องซึ่งเน้นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการสาระต่าง ๆ ผู้วิจัยโต้แย้งสนับสนุนวิธีการ 2 วิธีเพื่อให้มีการปฏิรูปที่ดำเนินการอยู่มีประสิทธิผลวิธีการแรกเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในระดับห้องคณะกรรมการบริหารเพื่อพัฒนาวิธีการของทีมที่แท้จริงวิธีนี้จะรวมการใช้ข้อขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ในกระบวนการตัดสินใจและองค์ประกอบที่บูรรวมกันของความไว้วางใจและความเปิดเผยเข้าด้วยกันผู้วิจัยโต้แย้งว่าข้อขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในห้องคณะกรรมการบริหารที่เป็นจริงและมีประสิทธิผลได้กลุ่มสาระการปฏิรูปที่ผู้วิจัยทั้งสองนำเสนอว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวควรจะได้รับขยายเข้าไปสู่ด้านการตัดสินใจและทำให้มีการเข้าไปเกี่ยวข้องของลูกจ้างได้มากขึ้นในการจัดการองค์กรและให้รายละเอียดการปรับค่านิยมวัฒนธรรมและความเป็นสมาชิกขององค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญบทบาทภาวะผู้นำกลายเป็นหนึ่งในการอำนวยความสะดวกและการสนับสนุนสิ่งที่ไม่ใช่เจตนาทั่วไปในคำสั่งและการควบคุมที่ครอบงำอยู่ในปัจจุบัน

Sang and Peterson (2005, p.1059) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจและการแข่งขันทางธุรกิจของทั่วโลกพบว่าการเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจที่ดีต้องมีแบบจำลองของวัฒนธรรมของการเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจเป็นพื้นฐานในการดำเนินธุรกิจเพื่อจะใช้เป็นแนวทางสู่ความเข้าใจในการแข่งขันของประเภทต่าง ๆ ทั่วโลก การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมองค์กรทั้งภายในและภายนอกไม่ว่าผู้ประกอบการจะสามารถฉกฉวยโอกาสได้รวดเร็วก่อนคู่แข่งหรือสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจได้ดีอย่างไรก็ตามวัฒนธรรมเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจและเพื่อเอาชนะคู่แข่ง การใช้มิติทางด้านวัฒนธรรมทำให้ผู้ประกอบการต้องมีการใช้ความรู้ความสามารถและสติปัญญาในการคิดพิจารณาสร้างสรรค์สร้างความเข้มแข็งต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวโดยต้องอาศัยคุณลักษณะความเป็นอิสระในการบริหารงานความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การยอมรับความเสี่ยงมีความคิดดำเนินธุรกิจในเชิงรุกและกล้าที่จะก้าวไปแข่งขันระดับโลกซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นปรับเปลี่ยนสภาพของผู้ประกอบการที่จะทำให้เกิดความเข้มแข็งนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจและสามารถจะนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจที่จะแข่งขันในทั่วโลกได้

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการดำเนินโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้านด้วยกันทั้งผู้ที่มีส่วนในการบริหารโครงการโดยตรงได้แก่ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาจะต้องเห็นความสำคัญของโครงการยอมรับในหลักการของโครงการที่ได้กำหนดไว้และจะต้องมีการบริหารโครงการที่เป็นระบบทั้งในส่วนของการวางแผนโครงการการดำเนินงานการนิเทศติดตามและการประเมินผลนอกจากนี้แล้วก็ยังต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ซึ่งแต่ละฝ่ายก็มีบทบาทในการบริหารและการดำเนินโครงการของสถานศึกษาไม่น้อยไปกว่ากันผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันในการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ในการบริหารงานไม่ว่าจะเป็นในด้านของสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่และด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการอย่างถ่องแท้และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบอันจะทำให้การดำเนินโครงการโรงเรียนดีประจำตำบลประสบผลสำเร็จต่อไป